

Att godtrosförvärva lösöre

En analys av förvärvarens undersökningsplikt

Acquisition in Good Faith

An analysis of the acquirer's duty to examine the transferor's jurisdiction

Kandidatuppsats

Affärsjuridiska programmet, termin 6

Linköpings universitet, VT 2012

Ida-Maria Andersson, Miranda Björk

Handledare: Anders Holm

Sammanfattning

I situationer när egendom har överlåtits utan den ursprunglige ägarens tillåtelse eller vetskap kan lag (1986:796) om godtrosvärv av lösöre bli tillämplig. Lagen reglerar vem, av den ursprunglige ägaren och förvärvaren, som ska tillmätas äganderätten till egendom som har överlåtits av någon som inte hade rätt att överlåta egendomen. Exempel på situationer då lagen kan tillämpas är att en person som har lånat egendom överlåter denna till tredje man eller att någon överlåter egendom som är belagd med äganderätts- eller återtagandeförbehåll. I lagen uppställs krav på förvärvarens aktsamhet och undersökning för att denne ska anses ha gjort ett godtrosvärv och därmed tillmätas äganderätten till egendomen. Anses förvärvaren ha varit i ond tro vid förvärvet ska egendomen återföras till den ursprunglige ägaren.

Godtrosvärvslagen började gälla år 1987 och det har därefter gjorts ändringar vid två tillfällen. Den första ändringen var tänkt att försvåra möjligheten att godtrosvärva egendom och gäller sedan år 1999. Efter den andra ändringen, år 2003, är det omöjligt att godtrosvärva stulen egendom. Däremot finns fortfarande möjligheten att godtrosvärva egendom i de fall överlåtaren lovligen har egendomen i sin besittning, men inte ägde rätt att överlåta den. I dessa fall är dock frågan hur omfattande förvärvarens undersökningsplikt är i praktiken, för att denne ska anses ha varit i god tro vid förvärvet, och om ändringen år 1999 har gjort det svårare att förvärva egendom i god tro.

Genom vår analys, av främst praxis från både före och efter 1999 års lagändring, visar det sig att det har blivit svårare för privatpersoner att göra godtrosvärv. På näringsidkare ställs dock samma höga krav som före ändringen, vilka alltid har varit högre än på privatpersoner. Viss typ av egendom anses vara känslig, på grund av dess värde och det faktum att den vanligen är behäftad med äganderätts- eller återtagandeförbehåll. Det krävs därför att förvärvare av sådan egendom vidtar långtgående undersökningar.

Förvärvaren ska före förvärvet, oavsett vilken typ av egendom det är, kontrollera överlåtarens identitet, fråga överlåtaren om tidigare ägare samt begära att få se kvitto och köpekontrakt från egendomens senaste överlåtelse. I de fall egendomen finns registrerad ska förvärvaren inhämta information från det aktuella registret. Om förvärvaren erhåller kontaktuppgifter till tidigare ägare ska dessa kontaktas. Påstår sig överlåtaren handla för annans räkning måste förvärvaren kontrollera detta med den eventuella fullmaktsgivaren.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problembakgrund.....	1
1.2	Problemformulering.....	2
1.3	Syfte.....	2
1.4	Metod.....	3
1.5	Disposition.....	4
1.6	Avgränsningar	4
1.7	Andra uppsatser inom ämnet	4
2	Godtrosförvärvslagen	5
2.1	Lagens tillkomst och bakgrund.....	5
2.2	Lagändringen år 1999	7
2.3	Lagändringen år 2003	8
2.4	Förutsättningar för godtrosförvärv	9
2.4.1	Överlåtelse.....	9
2.4.2	Besittning	9
2.4.3	Bristande äganderätt eller förfoganderätt.....	10
2.5	Godtrosbedömningen.....	11
2.5.1	Egendomens beskaffenhet.....	12
2.5.2	Förhållandena under vilka egendomen utbjöds.....	12
2.5.3	Omständigheterna i övrigt.....	13
3	Svenska myndigheters register	14
3.1	Registrerbar egendom.....	14
3.1.1	Vägrafikregistret.....	14
3.1.2	Fartygsregistret.....	14
3.1.3	Jordbruksverkets register.....	15
4	Praxis	16
4.1	Inledning	16
4.2	Rättsfall före lagändringen år 1999	16
4.2.1	NJA 1989 s 784	16
4.2.2	RH 1992:44	18
4.2.3	NJA 1993 s 429	19
4.2.4	NJA 1996 s 607	20
4.2.5	NJA 1998 s 29	21
4.2.6	RH 1998:15	23
4.3	Rättsfall efter lagändringen år 1999	24

4.3.1	RH 2001:78	24
4.3.2	Svea hovrätt, målnummer T 9729-02.....	25
4.3.3	NJA 2003 A 8.....	26
4.3.4	NJA 2006 s 45	27
4.3.5	Svea hovrätt, målnummer T 3195-07.....	28
4.3.6	NJA 2009 s 889	29
4.3.7	Hovrätten för Nedre Norrland, målnummer T 487-10.....	30
4.3.8	NJA 2010 s 277	31
5	Analys	33
5.1	Analys av lagändringen år 1999	33
5.1.1	Överlåtelse av känslig egendom mellan privatpersoner.....	33
5.1.2	Överlåtelse av känslig egendom till näringsidkare.....	35
5.1.3	Överlåtelse av icke känslig egendom mellan privatpersoner	36
5.1.4	Förvärv från näringsidkare i den aktuella branschen	36
5.1.5	Slutsats	37
5.2	Analys av förvärvarens undersökningsplikt	38
5.2.1	Förvärv av begagnade bilar	38
5.2.2	Förvärv av annan egendom	42
5.2.3	Slutsats	44
6	Checklistor	45
6.1	Checklista vid förvärv av begagnad bil	45
6.2	Checklista vid förvärv av annan egendom.....	46
7	Källförteckning	47
	Bilaga	50

Förklaringar och förkortningar

Egendomen	I uppsatsen används uttrycket egendomen synonymt med sådant lösöre som avses i lag (1986:796) om godtrosvärv av lösöre.
Förvärvaren	Den som köper, får i gåva eller byter till sig egendom och kan utsättas för en godtrosprövning.
Rättmätige ägaren	Den som efter en domstolsprövning tillmäts äganderätten till egendomen.
Ursprunglige ägaren	I uppsatsen används uttrycket ursprunglig ägare om den som har blivit av med egendomen och har rätt att ställa krav på att få tillbaka den.
Äganderätts- och återtagandeförbehåll	Villkor som på grund av till exempel leasingavtal, avbetalningsköp eller banklån ger leasinggivaren eller finansiären rätt att kräva tillbaka egendomen vid utebliven betalning. Förbehållen kan också betecknas leasing- och kreditspärr.
Överlåtaren	I uppsatsen används uttrycket överlåtaren om den som, utan behörighet, säljer, ger eller byter bort egendom.
Dir.	Direktiv. Regeringens riktlinjer för utredningar om till exempel ny lagstiftning.
GFL	Lag (1986:796) om godtrosvärv av lösöre.
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv. Publicerar rättsfall från Högsta domstolen.
Prop.	Proposition. Lagförslag som regeringen lämnar till riksdagen.
RH	Rättsfall från hovrätterna.
SOU	Statens offentliga utredningar. En utrednings förslag som presenteras för regeringen.

1 Inledning

1.1 Problembakgrund

Situationer kan uppstå där två personer anser sig ha lika stor rätt till något eftersom de båda anser sig vara ägare till detta. För att illustrera detta problem har vi skapat ett exempel. Antag att Anna (ursprunglige ägaren) har lånat ut sin bil till Bertil (överlåtaren). Bertil säljer dock bilen till Cecilia (förvärvaren) som inte visste att bilen egentligen tillhörde Anna. Frågan uppkommer nu vem av Anna eller Cecilia som är bilens rättmätige ägare.

I Sverige finns lag (1986:796) om godtrosvärv av lösöre som reglerar problem som i exemplet ovan. Lagen är tillämplig på förvärv av lösöre. Med lösöre avses flyttbara saker, så som bilar, båtar, möbler, husgeråd, kläder, råmaterial etc.¹ Till lösöre hör inte fastigheter, byggnad på annans grund samt pengar och värdepapper (om de inte utgör samlarobjekt).² Lagen gäller inte heller godtrosvärv av sådant lösöre där särskilda föreskrifter finns i annan lag.³

GFL har skärpts genom ändringar år 1999 och år 2003. Tidigare hade förvärvaren alltid möjlighet att få behålla egendomen om det kunde anses att förvärvaren var i god tro vid köpet. År 2003 ändrades dock lagen på så sätt att det som stulits eller frånhänts någon genom hot eller våld aldrig kan förvärvas i god tro. Däremot finns fortfarande möjligheten till godtrosvärv av egendom i de fall överlåtaren lovligen har egendomen i sin besittning men inte ägde rätt att överlåta den. Vid lagändringen år 1999 skärptes emellertid kravet på förvärvarens insikt om att överlåtaren inte hade rätt att överlåta egendomen, från att förvärvaren ”inte borde ha insett” till ”inte borde ha misstänkt”.

Syftet med lagändringen var att markera de höga krav som ställs för att förvärvaren ska kunna göra godtrosvärv.⁴ Vid en bokstavstolkning innebär 1999 års ändring att förvärvaren har belagts med en utökad undersökningsplikt. Inför den ändringen var det dock oklart om det

¹ Håstad, s. 41.

² Prop. 1985/86:123, s. 16.

³ 1 § 2 st. lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre.

⁴ SOU 1995:52, s. 195.

föreslagna ordbytet skulle innebära någon ändring i sak eller endast var ett förtydligande av det då rådande rättsläget.⁵

Bedömningen av förvärvarens goda tro görs utifrån 2 § 2 st. GFL, som lyder:

En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.

Bedömningen utifrån 2 § 2 st. GFL kan vara svåröverskådlig för gemene man. För förvärvaren kan det leda till viss rättsosäkerhet eftersom det kan vara svårt att avgöra hur utförlig undersökning som krävs för att kunna hävda god tro.

1.2 Problemformulering

- Har lagändringen år 1999 påverkat domstolarnas bedömning av förvärvarens aktsamhetskrav samt undersökningsplikt och i så fall på vilket sätt?
- Hur omfattande är förvärvarens undersökningsplikt vid förvärv av lösöre för att ”misstanke att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen” inte ska föreligga, och att förvärvaren på så sätt kan anses vara i god tro?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att tydliggöra vilka krav som ställs på förvärvaren för att denne ska anses ha fullgjort sin undersökningsplikt och därmed ha gjort ett godtrosförvärv. Vår ambition är att sammanställa en checklista över de krav som ställs på förvärvaren i samband med förvärvet. Tanken är att uppsatsen ska ge råd om vilka kontroller som förvärvaren ska vidta före förvärvet. Förhoppningen är att uppsatsen ska kunna användas för att minska risken att en förvärvare brister i sin undersökningsplikt.

Vi avser också att undersöka om lagstiftarens syfte med lagändringen år 1999 har realiserats i praxis. Det vill säga om lagändringen i praktiken har lett till att domstolarna ställer ett högre krav på förvärvarens aktsamhet och undersökning.

⁵ Prop. 1997/98:168 s 11 f.

1.4 Metod

Uppsatsen behandlar godtrosvärv av lösöre, varför förarbeten, lagtext och doktrin inom ämnet studeras. Det presenteras också tre register, för egendom som kan komma att bli föremål för godtrosvärv, från olika svenska myndigheter. Detta för att läsaren ska få en ökad förståelse inför rättsfallsreferaten och den kommande analysen.

Ett antal rättsfall, relevanta för den kommande analysen, refereras. Urvalet av rättsfallen bygger på tanken att redogöra för så många rättsfall som möjligt. Meningen är att utöka underlaget, av de omständigheter som ligger till grund för godtrosbedömningen, till analysen. Av den anledningen har även underrättsfall tagits med, trots att dessa saknar prejudikatvärde. Fall där egendomen var stulen undviks, men rättsfallet NJA 1989 s 784 tas trots det med eftersom godtrosbedömningen före lagändringen år 2003 var densamma oavsett om egendomen var stulen eller inte. Vissa av de refererade rättsfallen omfattar överlåtelse av egendomen i flera led. För att underlätta förståelsen för läsaren innehåller bilagan illustrationer över överlåtelsekedjorna.

I analysdelen jämförs rättsfall före lagändringen år 1999 med rättsfall efter 1999 års lagändring och de omständigheter som påverkar huruvida en förvärvare anses vara i god tro, eller inte, sammanställs.

Vad gäller urvalet av rättsfall ska påpekas att analysen kan komma att påverkas av att rättsfall från underrättsinstanserna har givits stort utrymme. I uppsatsen tas hänsyn inte till att rättsfallen från hovrätterna inte är prejudicerande. Alla rättsfall bedöms vara lika viktiga för analysen. Dessutom skulle underlaget för analysen inte bli tillräckligt omfattande om endast NJA-fall tillmäts betydelse.

Det kan ifrågasättas varför det i analysen ges stort utrymme för godtrosvärv av båtar, trots att inget rättsfall som berör båtar refereras i uppsatsen. Vi har inte funnit något rättsfall om godtrosvärv där båten inte var stulen, förutom NJA 1988 s 243. Rättsfallet avgjordes dock utan hänvisning till GFL, eftersom förvärvet skedde innan lagen hade trätt i kraft, varför rättsfallet inte refereras i uppsatsen. Vi anser att båtar är egendom som kan komma att bli föremål för godtrosvärv, varför vi ändå valt att behandla båtar i analysen.

1.5 Disposition

Avsnitt ett är ett inledande avsnitt där i huvudsak problemet, som uppsatsen behandlar, presenteras för läsaren. Avsnitt två och tre innehåller fakta och i avsnitt fyra presenteras rättsfall. Rättsfallen presenteras i kronologisk ordning, efter vilket år de avgjordes, för att underlätta besvarandet av problemformuleringens första fråga, eftersom svaret bland annat baseras på en jämförelse mellan rättsfall från före och efter 1999 års lagändring. Illustrationerna av överlåtelsekedjorna i rättsfallen har placerats i bilagan för att endast de som önskar ta del av dessa ska kunna göra det. Avsnitt fem utgör analys, där problemformuleringen besvaras. Därefter följer avsnitt sex som innehåller två checklistor, till hjälp för den som avser att förvärva lösöre.

1.6 Avgränsningar

I denna uppsats kommer inte godtrosvärvsregler i andra länder, utöver Sverige, att behandlas och inte heller godtrosvärv som är landsgränsöverskridande. Även godtrosvärvslagens regler om stöldgods kommer att lämnas utan djupare behandling.

1.7 Andra uppsatser inom ämnet

Godtrosvärvslagens regler har tidigare behandlats på universitetsnivå i bland annat följande uppsatser:

- *Godtrosvärvslagens nya lydelse 1999: dess motiv och effekt på rättstillämpningen*, 1999.
- *Den nya godtrosvärvslagen – en introduktion av dess syfte och innebörd*, 2004.
- *Godtrosvärv av lösöre – En analys ur ett e-handelsperspektiv*, 2008.
- *Godtrosvärv och vindikationsrätt av lösöre – En kritisk granskning av godtrosvärvslagen*, 2011.⁶

Ovanstående uppsatser tangerar ämnet i denna uppsats. I uppsatsen från år 1999 behandlas, precis som i den här uppsatsen, den praktiska betydelsen av 1999 års lagändring. Eftersom den förra skrevs i samband med att lagändringen trädde i kraft kunde författarna endast analysera vilka effekterna av ändringen kunde komma att bli. Vi kommer i den här uppsatsen istället att bland annat analysera vilka effekterna faktiskt blev. Dessutom belyses godtrosvärvslagen ur en annan synvinkel, än i ovan nämnda uppsatser, genom att uppsatsen blir praktiskt användbar för den som avser att förvärva lösöre.

⁶ Se källförteckningen för mer information om uppsatserna.

2 Godtrosförvärvslagen

2.1 Lagens tillkomst och bakgrund

Företeelsen godtrosförvärv är gammal i svensk rätt. I Handelsbalken 11:4 och 12:4 fanns, före tillkomsten av GFL, regler som gav den ursprunglige ägaren rätt att betala lösen för att få tillbaka egendom som låntagare sålt till annan. Reglerna i 11:4 och 12:4 tillämpades också analogt på alla fall av eventuella godtrosförvärv, om det inte fanns någon speciallag för det aktuella fallet.⁷

De svenska reglerna om godtrosförvärv har sina rötter i tysk medeltida rätt som innebär att förvärvaren har en oinskränkt rätt att behålla den förvärvade egendomen (extinktionsprincipen). Utgångspunkten i svensk rätt var länge att en godtroende förvärvare hade rätt att behålla egendomen, oavsett hur egendomen frånhänts den ursprunglige ägaren. Att godtrosförvärv av stulen egendom var möjligt slogs fast i två likartade fall av Högsta domstolen redan under 1800-talet. Fallen gällde stulna hästar som sålts till godtroende förvärvare. Högsta domstolen stadgade att de ursprungliga ägarna endast hade rätt att få tillbaka hästarna genom att betala lösen till förvärvaren.⁸ I motsats till den tyska medeltida rätten finns den romerska rätten som ger den ursprunglige ägaren rätt att få tillbaka egendomen som denne blivit av med (vindikationsprincipen).

De två principerna, extinktionsprincipen och vindikationsprincipen, innebär två olika sätt att se på vem som ska tillmätas äganderätten till den överlåtna egendomen. Vindikationsprincipen ger den ursprunglige ägaren rätt till egendomen, oavsett förvärvarens eventuella goda tro. Extinktionsprincipen ger tvärtom förvärvaren rätt till egendomen. Den ursprunglige ägaren har då rätt att lösa egendomen från förvärven eller, för att annars återfå egendomen, visa att förvärvaren var i ond tro vid förvärvet.⁹

I början av 1960-talet började arbetet i Sverige, och övriga Norden, med att stifta en särskild lag för godtrosförvärv av lösöre. Tanken var att samordna de nordiska ländernas lagar för att uppnå rättslikhet mellan länderna. I Sverige skrevs ett betänkande år 1965, där det angavs att den tyska rätten ansågs vara mer relevant för Sveriges utformning av godtrosförvärvsregler,

⁷ SOU 1965:14, s. 19 och 28.

⁸ SOU 1995:52, s. 31.

⁹ Håstad, s. 62.

men att vissa undantag från exstinktionsprincipen var nödvändiga.¹⁰ Lagen skulle utformas med exstinktionsprincipen som utgångspunkt, men principen skulle försvagas genom krav på undersökning från förvärvarens sida för att godtrohetskravet skulle vara svårare att uppnå.¹¹ Arbetet ledde dock inte till att någon lag stiftades eftersom de nordiska länderna inte kunde enas om en gemensam princip för godtroshövd. ¹²

Under 1970-talet lades flera motioner fram i Riksdagen om att återuppta utredningen om en godtroshövdslag. Under samma period väcktes idén om en enhetlig lagstiftning i Europa. Institutionen UNIDROIT¹³ lade fram förslag till en gemensam reglering av godtroshövd. Förslagen byggde på exstinktionsprincipen men ledde inte till att några nya lagar stiftades i medlemsstaterna och år 1980 avskrevs projektet. ¹⁴ Trots att arbetet med en godtroshövdslag avskrivits i Europa presenterades år 1984 betänkandet SOU 1984: 16 i Sverige. I detta angavs följande skäl för att exstinktionsprincipen skulle vara grunden för reglernas utformning:

- Exstinktionsprincipen hade genom praxis accepterats i svensk rätt.¹⁵
- Den ursprunglige ägaren ansågs kunna bära risken bättre.¹⁶
- Det skulle krävas många undantagsregler om vindikationsprincipen skulle utgöra grunden för lagen.¹⁷

Trots argumenten för att lagen skulle utgå från exstinktionsprincipen föreslogs några inskränkningar i principen. Bland annat skulle vid förvärv av stöldgods bevisbördan vara omvänd.¹⁸ Istället för att den ursprunglige ägaren skulle bevisa förvärvarens onda tro hade förvärvaren ansvaret för att bevisa sin goda tro.

Enligt betänkandet ville lagstiftaren göra allmänheten mer försiktig vid handel av egendom som kunde vara stöldgods. Vid överlåtelse av egendom som inte var stöldgods ville lagstiftaren inte ändra på det då gällande rättsläget. Reglerna skulle istället formuleras så att

¹⁰ SOU 1965:14, s. 152 och 168.

¹¹ Ibid, s. 169 f.

¹² SOU 1984:16, s. 42.

¹³ UNIDROIT är en oberoende, mellanstatlig organisation med säte i Rom. Organisationen arbetar med att samordna handelsrättsliga lagar och principer för att harmonisera reglerna mellan dess 63 medlemsstater. Källa: <http://www.unidroit.org/dynasite.cfm?dsmid=103284> Hämtad: 2012-05-03, kl. 08.45.

¹⁴ SOU 1995:52, s. 103.

¹⁵ SOU 1984:16, s. 40.

¹⁶ Ibid, s. 165.

¹⁷ Ibid, s. 165.

¹⁸ Ibid, s. 169 f.

de skulle stämma överens med den praxis som redan fanns.¹⁹ Det i praxis utarbetade aktsamhetskravet, vid förvärv av stöldgods, var också motiveringen till att flera motioner om skärpning av GFL avslogs av lagutskottet på 1970-talet.²⁰

År 1987 trädde GFL i kraft. Lagen bestod då av sju paragrafer som reglerade förutsättningarna för godtrosvärv, den ursprungliga ägarens rätt att lösa egendomen samt möjligheten till godtrosvärv av panträtt. Godtrosvärv var endast möjligt om det var sannolikt att förvärvaren inte borde ha insett att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. Motsatsvis innebar det att om förvärvaren borde ha insett att överlåtaren inte hade rätt att överlåta egendomen hade förvärvaren inte gjort ett godtrosvärv. Lagen gjorde vid den här tidpunkten inte skillnad på om den överlåtna egendomen var stulen eller inte.²¹

2.2 Lagändringen år 1999

År 1999 ändrades lagen för första gången. Ändringen föregicks av den så kallade Godtrosvärvsutredningen (SOU 1995:52) och proposition 1997/98:168. Utredningen påbörjades efter kritik mot att det var för lätt att godtrosvärva stulen egendom och att lagen inte tillräckligt effektivt hindrade handeln med stöldgods. Utredningen från år 1995 hade därför till främsta uppgift att utvärdera tillämpningen av lagen vad gäller stöldgods.²²

Utredarna kom fram till att det inte behövdes någon särregel om vindikation för stöldgods utan det föreslogs istället en skärpning av kriterierna för god tro.²³ För att markera det höga kravet på möjligheten att göra godtrosvärv ville utredarna ändra lagens dåvarande formulering ”inte borde ha insett” till ”inte borde ha misstänkt”. Utredarna menade att den ursprungliga formuleringen kunde uppfattas så att det måste ha varit möjligt att kontrollera överlåtarens behörighet för att förvärvaren skulle ha varit i ond tro. Genom att göra den föreslagna ändringen menade de att det skulle räcka med att förvärvaren borde ha misstänkt att överlåtaren inte hade behörighet att överlåta egendomen, även om det inte gick att kontrollera, för att denne skulle vara i ond tro.²⁴

¹⁹ SOU 1984:16, s. 166 och 169 f.

²⁰ Ibid, s. 44.

²¹ Se lag (1986:796) om godtrosvärv av lösöre, i sin ursprungliga lydelse.

²² SOU 1995:52, s. 11.

²³ Ibid, s. 14.

²⁴ Ibid, s. 159, 164 och 195.

Praxis från tvistemål före år 1993 visar att det redan vid formuleringen ”inte borde ha insett” var svårt att göra godtrosvärv.²⁵ Utredarna tyckte ändå att det, även om domstolarna dömde förvärvssituationerna mer kritiskt än lagtexten uttryckte, behövdes ett tydliggörande av vad som gällde vid godtrosvärv.²⁶ I proposition 1997/98:168, som upprättades efter godtrosvärvsutredningen, invände dåvarande Justitieombudsmännen att de var tveksamma till om ”förslaget inneb[a]r någon ändring i sak”.²⁷ Regeringen höll med om att ändringen var ett ”förtydligande av det relativt stränga aktsamhetskrav som redan idag ställs för att en förvärvare skall anses vara i god tro.” men menade att ett förtydligande i sig var värdefullt. Samtidigt hävdade regeringen att den föreslagna ändringen inte enbart var ett förtydligande av praxis.²⁸ Den föreslagna ändringen genomfördes, trots de delade meningarna om dess praktiska betydelse, och GFL:s nya lydelse började gälla den första januari år 1999.

2.3 Lagändringen år 2003

Redan inför ändringen år 1999 utfärdade regeringen ett direktiv (Dir. 1998:95) för att utreda möjligheten att ytterligare skärpa reglerna om godtrosvärv av stöldgods. Enligt direktivet ville regeringen införa ”[e]n klar och enkel regel som säger att den som blivit bestulen på sin egendom alltid har rätt att få tillbaka den”.²⁹ Detta ”skulle ge en tydlig signal att handel med stöldgods inte tolereras och att man aldrig kan räkna med att få behålla det man köpt, om det visar sig att det är stulet”.³⁰ År 2003 infördes denna ändring i lagen. Då blev det omöjligt att godtrosvärva stulen egendom.

Det spelar idag ingen roll hur aktsam en förvärvare varit eller hur omfattande kontroller denne gjort av överlåtaren och egendomen. Är egendomen stulen har den ursprunglige ägaren en absolut rätt att återfå egendomen. Vid överlåtelse av egendom med äganderätts- eller återtagandeförbehåll, eller av överlåtare som på annat sätt är begränsade i sitt förfogande över egendomen, finns fortfarande möjlighet för förvärvaren att göra godtrosvärv. Bedömningen görs utifrån att förvärvaren ”inte borde ha misstänkt” att överlåtaren saknade rätt att överlåta egendomen. Ändringen år 2003 innebär att GFL:s regler om godtrosvärv av stöldgods

²⁵ SOU 1995:52, s. 76.

²⁶ Ibid, s. 159 och 164 f.

²⁷ Prop. 1997/98:168, s. 11.

²⁸ Ibid, s. 12 f.

²⁹ SOU 2000:56, s. 39.

³⁰ Ibid, s. 39.

bygger på vindikationsprincipen medan reglerna om icke stulen egendom fortfarande bygger på exstinktionsprincipen.

2.4 Förutsättningar för godtrosvärvarv

De förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en överlåtelse ska kunna vara ett godtrosvärvarv finns i 2 § 1 st. GFL:

Har någon förvärvat lösöre genom överlåtelse från någon annan som hade egendomen i sin besittning men varken var ägare till den eller behörig att förfoga över den på det sätt som skett, får förvärvaren äganderätt till egendomen, om han har fått den i sin besittning och var i god tro.

2.4.1 Överlåtelse

För att godtrosvärvarv ska vara möjligt krävs att egendomen överlåtits från överlåtaren till förvärvaren. Med överlåtelse menas att äganderätten till egendomen förs över till förvärvaren genom köp, byte eller gåva.³¹ Det innebär att en person kan godtrosvärvara egendom som denne köpt, bytt till sig eller fått i gåva. Det är dock inte möjligt att göra godtrosvärvarv genom till exempel arv, testamente eller bodelning.³²

2.4.2 Besittning

Ytterligare en förutsättning för godtrosvärvarv är att överlåtaren hade egendomen i sin besittning vid överlåtelsen. Besittning betyder att någon har egendomen fysiskt tillgänglig, oberoende av om denne person har rätt till egendomen eller inte. Omedelbar besittning föreligger när en person rent faktiskt har egendomen i sin hand. En person kan ha medelbar besittning till egendomen när någon annan, än denne själv, har den omedelbara besittningen.³³ Vid godtrosvärvarv anses besittningskravet vara uppfyllt både vid omedelbar och medelbar besittning. Det innebär att egendom som innehas av annan än överlåtaren, för överlåtarens räkning genom till exempel fullmakt, också kan godtrosvärvaras.³⁴

³¹ Prop. 1985/86:123, s. 19.

³² Millqvist, s. 51.

³³ Håstad, s. 50.

³⁴ Prop. 1985/86:123, s. 19.

Utöver kravet på överlåtarens besittning måste också förvärvaren få egendomen i sin besittning, för att det ska kunna vara ett godtrosvärkv.³⁵ Denna överföring av besittningen kallas tradition. Precis som för överlåtaren kan förvärvarens besittning till egendomen vara både omedelbar eller medelbar.³⁶

2.4.3 Bristande äganderätt eller förfoganderätt

GFL är tillämplig då överlåtaren inte var ägare till egendomen eller behörig att förfoga över den på sådant sätt som skett, exempelvis vid fall då överlåtaren har lånat egendomen eller köpt den med äganderättsförbehåll.³⁷ Även fall då överlåtaren påstår att han har i uppdrag från den ursprunglige ägaren att överlåta egendomen omfattas av lagen. Det kan till exempel finnas en fullmakt mellan ägaren och överlåtaren som ger överlåtaren behörighet att inneha egendomen och förfoga över den på visst sätt. Fullmakten behöver dock inte innebära att överlåtaren har rätt att överlåta egendomen. Har överlåtaren genom överlåtelsen överskridit sin behörighet, enligt fullmakten, kan förvärvaren godtrosvärkva egendomen genom tillämpning av GFL. Medför överlåtelsen däremot att överlåtaren har överskridit sin befogenhet regleras överlåtelsen istället genom reglerna i avtalslagen.³⁸ Ett exempel på överskridande av befogenhet är att ägaren har givit överlåtaren fullmakt att sälja egendomen till ett angivet lägsta pris men överlåtaren säljer egendomen till ett pris under det överenskomna.

Vidare tillämpas GFL vid så kallade dubbelöverlåtelser.³⁹ Dubbelöverlåtelse innebär att ägaren först överlåtit egendomen till en förvärvare och att ägaren, innan förvärvaren fått egendomen i sin besittning, överlåtit egendomen på nytt till en annan förvärvare. I och med att den första överlåtelsen skett anses inte ägaren längre ha behörighet att förfoga över egendomen och förvärvare nummer två kan hävda sin rätt till egendomen endast genom godtrosvärkv.⁴⁰

³⁵ Millqvist, s. 51.

³⁶ Prop. 1985/86:123, s. 20.

³⁷ Håstad, s. 65.

³⁸ Prop. 1985/86:123, s. 18.

³⁹ Ibid, s. 17 f.

⁴⁰ Millqvist, s. 52.

2.5 Godtrosbedömningen

Förutom kraven på överlåtelse, besittning samt bristande ägande- eller förfoganderätt krävs att förvärvaren har varit i god tro vid förvärvstidpunkten. För att god tro ska anses föreligga krävs att ”förvärvare iakttar en rimlig grad av aktsamhet beträffande överlåtarens rätt att förfoga över egendomen”.⁴¹ Millqvist, Håstad och Zetterström beskriver, utifrån propositionen 1985/86:123, att godtrosbedömningen kan delas upp i två olika delar; en bevisdel (bevisfråga) och en rättslig bedömning (rättsfråga).

Steg ett i godtrosbedömningen är bevisfrågan som innebär att de rådande förhållandena i det aktuella fallet ska klarläggas. Den delen handlar främst om att fastställa vad förvärvaren faktiskt insåg beträffande överlåtarens behörighet att förfoga över egendomen. Förvärvaren har bevisbördan för de omständigheter som gör att han *inte ens borde ha misstänkt* överlåtarens bristande behörighet. Den ursprunglige ägaren har bevisbördan för att förvärvaren *faktiskt misstänkte* överlåtarens bristande behörighet. Kan den ursprunglige ägaren bevisa detta anses förvärvaren ha varit i ond tro vid överlåtelsen och steg två i godtrosbedömningen behöver aldrig genomföras. Om den ursprunglige ägaren inte kan bevisa att förvärvaren faktiskt misstänkte bristande behörighet hos överlåtaren har förvärvaren kvar sin bevisbörda för att omständigheterna vid överlåtelsen möjliggör ett godtrosvärförvärf.⁴²

Det andra steget i godtrosbedömningen är rättsfrågan där domstolen gör en aktsamhetsbedömning av vad förvärvaren i det aktuella fallet *borde ha misstänkt* beträffande överlåtarens behörighet.⁴³ Förvärvaren har en skyldighet att undersöka överlåtarens rätt att förfoga över egendomen för att kunna göra ett godtrosvärförvärf. Utifrån de bevisade omständigheterna i steg ett gör domstolen en helhetsbedömning och bestämmer hur högt kravet på förvärvarens aktsamhet ska vara. Aktsamhetskravet avgör undersökningspliktens omfattning och fastställs i varje enskilt fall.⁴⁴

⁴¹ Prop. 1985/86:123, s. 21.

⁴² Millqvist, s. 54.

⁴³ Håstad, s. 68.

⁴⁴ Prop. 1985/86:123, s. 22.

I 2 § 2 st. GFL beskrivs de omständigheter som ligger till grund för godtrosbedömningen:

En förvärvare skall anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.

2.5.1 Egendomens beskaffenhet

Egendom kan vara känslig respektive icke känslig. Vid förvärv av så kallad känslig egendom eller egendom av betydande värde finns anledning till större aktsamhet, vilket medför att förvärvaren anses ha en mer långtgående undersökningsplikt.⁴⁵ Med känslig egendom avses sådan egendom som ofta säljs på kredit eller leasas samt särskilt stöldbegärlig egendom.⁴⁶ Smycken, konst och värdefulla prydnadsföremål är exempel på känslig egendom. När dessa förvärvas ska förvärvaren efterfråga att överlåtaren legitimerar sig och närmare undersöka överlåtarens rätt till egendomen.⁴⁷

Typfallet av känslig egendom är begagnade bilar. Undersökningspliktens omfattning för sådan egendom har prövats många gånger i domstol. För att godtrosvärd förvärv ska föreligga i dessa fall krävs för det första att förvärvaren kontrollerat att överlåtaren finns upptagen som ägare till bilen i vägtrafikregistret. För det andra krävs att förvärvaren har undersökt att bilen inte är såld med äganderätts- eller återtagandeförbehåll. För att försäkra sig om att bilen är till fullo betald ska förvärvaren ta kontakt med tidigare ägare till bilen.⁴⁸

2.5.2 Förhållandena under vilka egendomen utbjöds

Förvärvarens goda tro bestäms också utifrån de förhållanden under vilka egendomen utbjöds. Detta innebär att undersökningspliktens omfattning avgörs av var, när, hur och av vem egendomen utbjöds till försäljning. Sker förvärvet ”på gatan”, från en för förvärvaren okänd person, krävs att förvärvaren iakttar större försiktighet och kontrollerar överlåtarens rätt till egendomen. I de fall då förvärvet däremot sker i en etablerad butik, på marknader eller på auktioner, bortfaller förvärvarens undersökningsplikt i normala fall. Om det trots att egendomen förvärvats från yrkesman fanns anledning att misstänka att överlåtaren inte hade

⁴⁵ Prop. 1985/86:123, s. 21.

⁴⁶ Zetterström, s. 24.

⁴⁷ Prop. 1985/86:123, s. 21.

⁴⁸ Ibid, s. 21.

rätt att överlåta egendomen kan inte förvärvaren hävda att denne var i god tro, om han inte har gjort någon undersökning.⁴⁹

Även vem överlåtaren är har betydelse för om förvärvaren ska vara särskilt aktsam eller inte. Om överlåtaren är en ung person eller om denne utger sig för att handla på uppdrag för någon annan utvidgas undersökningsplikten. Förvärvaren måste i sådana fall noga kontrollera överlåtarens rätt att förfoga över egendomen, till exempel genom att granska fullmakter eller kontrollera utdrag ur näringslivsregistret för att se vem som är behörig att företräda ett bolag.⁵⁰

Slutligen har också egendomens pris inverkan på undersökningspliktens omfattning. Om egendomen överlåts för ett pris under marknadsvärde kan det vara en signal om att allt inte står rätt till och förvärvaren måste därför kontrollera att överlåtaren är behörig att överlåta egendomen till detta pris.⁵¹

2.5.3 Omständigheterna i övrigt

Som nämnts i avsnitt 2.5 ska förvärvarens krav på aktsamhet bestämmas genom en helhetsbedömning av alla omständigheter som beskrivits ovan. Undersökningspliktens omfattning bestäms därför för varje enskilt fall och skiljer sig åt beroende på omständigheterna kring förvärvet. I helhetsbedömningen ska särskild hänsyn tas inte bara till vem överlåtaren är utan även vem förvärvaren är. Vad förvärvaren borde ha insett eller vad som borde ha lett till att denne skulle ha fattat misstanke mot överlåtaren är beroende bland annat av förvärvarens ålder och psykiska mognad. I allmänhet kan sägas att större krav på insikt, och därmed aktsamhet, ställs på yrkesmän i den aktuella branschen än på privatpersoner.⁵²

Avslutningsvis ska påpekas att förvärvaren kan vara i god tro även om denne inte har gjort någon undersökning. För att ett godtrosvärv ska vara möjligt i detta fall krävs att bristen i överlåtarens behörighet att förfoga över egendomen var omöjlig att upptäcka.⁵³

⁴⁹ Prop. 1985/86:123, s. 22.

⁵⁰ Ibid, s. 21 f.

⁵¹ Ibid, s. 22.

⁵² Ibid, s. 22.

⁵³ Zetterström, s. 24.

3 Svenska myndigheters register

3.1 Registrerbar egendom

Viss egendom går att registrera i register tillhandahållna av olika svenska myndigheter. Nedan följer en kort presentation av de register som finns för sådan egendom som kan komma att bli föremål för godtrosförvärv.

3.1.1 Vägtrafikregistret

Alla motorfordon samt släpvagnar och husvagnar med registrerings skylt är registrerade i vägtrafikregistret som tillhandahålls av Transportstyrelsen. Via Transportstyrelsens e-tjänster kan fordonets identifieringsuppgifter och teknisk information erhållas. Genom att kontakta vägtrafikregistrets kundtjänst kan namn, adress och förvärvsdatum för fordonets nuvarande och tidigare ägare inhämtas. Denna information kan dock inte alltid lämnas per telefon utan skickas vanligen via mejl eller fax. Möjligheten att ta del av uppgifter om tidigare ägare begränsas bland annat av att fordonsägare får gallras ur registret fem år efter registreringen⁵⁴ samt att uppgifter om ägare med skyddad identitet inte lämnas ut. Uppgifter om ägare från före år 1996 finns i princip inte kvar i registret. I vägtrafikregistret kan även eventuella leasing- eller kreditgivare för bilen registreras.⁵⁵ Vid leasingavtal registreras en så kallad leasingspär och en bank som har lånat ut pengar med anledning av ett bilförvärv kan registrera en så kallad kreditspär⁵⁶.

3.1.2 Fartygsregistret

Transportstyrelsen tillhandahåller ett fartygsregister i vilket det är obligatoriskt att registrera samtliga skepp samt de båtar som används yrkesmässigt. För fritidsbåtar är registreringen frivillig. I ett registerutdrag från fartygsregistret finns uppgifter om båtens kännetecken, till exempel byggår, byggländ, storlek och maskinstyrka. Däremot registreras varken båtens skrovnummer eller motornummer. Båtens nuvarande ägare finns angiven på det aktuella registerutdraget men för att få uppgifter om tidigare ägare måste äldre registerutdrag inhämtas.⁵⁷ Organisationen samverkan mot brott rekommenderar att förvärvaren av en

⁵⁴ 3 kap. 2 § förordningen (2001:651) om vägtrafikregister.

⁵⁵ Åsa Löfbom, vägtrafikregistret, Transportstyrelsen, 2012-05-08.

⁵⁶ Markeringen görs på grund av att låneavtalet innehåller ett återtagandeförbehåll som ger kreditgivaren rätt att återta bilen om låntagaren inte sköter sina betalningar. Återtagandeförbehållet inskränker dock inte på låntagarens rätt att överlåta bilen, om lånet löses i samband med överlåtelsen.

⁵⁷ Pernilla Ahlin, sjöfartsregistret, Transportstyrelsen, 2012-05-08.

begagnad båt kontrollerar med tidigare ägare att överlåtaren har rätt att överlåta båten och att båten är till fullo betald.⁵⁸ Eftersom registreringen av fritidsbåtar är frivillig finns det dock inga garantier för att båtens fullständiga ägarkedja finns registrerad.⁵⁹

3.1.3 Jordbruksverkets register

Enligt lagen (2007:1150) om tillsyn av hundar och katter ska hundar vara id-märkta, vanligtvis genom en tatuering i örat eller chipmärkning. Hundägaren är skyldig att registrera sitt ägarskap i Jordbruksverkets hundregister.⁶⁰ Från hundregistret kan uppgifter om hundens nuvarande och alla tidigare ägare samt hundens id-märkning inhämtas. Det finns även flera frivilliga hundregister, till exempel Svenska Kennelklubbens register, men dessa kan dock inte användas vid ägartvister. Jordbruksverket har inget register för katter eftersom det inte finns något krav på id-märkning och registrering av dessa.⁶¹

⁵⁸ http://www.samverkanmotbrott.se/Koptigodtro_080303.pdf Hämtad: 2012-05-08, kl. 10.25.

⁵⁹ Pernilla Ahlin, sjöfartsregistret, Transportstyrelsen, 2012-05-08.

⁶⁰ <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/hundarochkatter/hundregistret.4.207049b811dd8a513dc8000442.html> Hämtad: 2012-05-08, kl. 10.00.

⁶¹ Olivia Nilsson, Centrala hundregistret, Jordbruksverket, 2012-05-08.

4 Praxis

4.1 Inledning

För att denna uppsats problemformulering ska kunna besvaras är det nödvändigt att utgå från domstolarnas bedömning av förvärvarens aktsamhetskrav och undersökningsplikt. Här nedan följer därför ett antal rättsfallsreferat. I anslutning till vissa rättsfall presenteras eventuella kommentarer från andra författare.

Det är de presenterade rättsfallen som ligger till grund för de checklistor över kraven på undersökning som presenteras senare i arbetet. Enligt Zackariasson⁶² saknar rättsfall från före lagändringen år 1999, där förvärvaren bedömdes vara i god tro, prejudikatvärde. Däremot har de fall då förvärvaren ansågs vara i ond tro ”sitt prejudikatvärde bevarat.”.⁶³ Denna uppfattning uttrycker även professor och före detta justitierådet⁶⁴ Torgny Håstad.⁶⁵ Zackariasson anser att det är lämpligt att skilja på fall där förvärvaren var yrkesman i den aktuella branschen och fall där förvärvaren inte var det. Anledningen är att det av förarbetena framgår att högre krav kan ställas på en yrkesman inom branschen än på andra förvärvare.⁶⁶ Nedan presenteras dock rättsfallen i kronologisk ordning.

4.2 Rättsfall före lagändringen år 1999

4.2.1 NJA 1989 s 784⁶⁷

En stulen bil hade försetts med registreringsskylt och chassinummer från en krockskadad bil av samma modell. Bilen såldes sedan till en privatperson, som i sin tur sålde bilen till en bilhandlare. Privatpersonen som sålde bilen till bilhandlaren var helt okänd för bilhandlaren och hade själv köpt bilen bara en dag tidigare. Bilen utbjöds till försäljning på en annan plats

⁶² Laila Zackariasson är professor i civilrätt (källa: <http://www.dagensjuridik.se/2011/11/nya-professorer-i-uppsala> hämtad: 2012-05-28, kl. 09.15) och har skrivit artikeln *Svensk rättspraxis 1982-2001*, vilken har publicerats i SvJT.

⁶³ Zackariasson, SvJT, 2003, s. 757.

⁶⁴ <http://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/article157730.ece> Hämtad: 2012-05-08, kl. 08.50.

⁶⁵ Håstad, s. 69.

⁶⁶ Zackariasson, SvJT, 2003, s. 759.

⁶⁷ I NJA 1989 s 784 var den överlättna egendomen i en stulen bil. Idag är det inte möjligt att godtrosförvärva stulen egendom men vid tidpunkten för detta fall kunde även stulen egendom godtrosförvärvas. Godtrosbedömningen var därmed densamma oavsett om egendomen var stulen eller inte och därför kan rättsfallet användas i den jämförande analysen i avsnitt fem.

än säljarens hemort och sent på eftermiddagen, vilket gjorde att bilhandlaren inte hade möjlighet att kontrollera bilen i vägtrafikregistret eftersom detta hade stängt.

Tingsrätten ansåg att nämnda omständigheter var sådana att bilhandlaren skulle ha varit ”särskilt försiktig” vid kontrollen av överlåtarens förfoganderätt över bilen. Dessutom uppgavs det i tingsrätten att bilhandlaren några dagar efter köpet hade fått information om att bilen hade bytt ägare flera gånger under kort tid och det fanns motstridiga uppgifter kring huruvida bilhandlaren hade fått veta att bilen skulle ha varit krockskadad. Vid en närmare besiktning av bilen skulle bilhandlaren ha upptäckt att bilen inte var krockskadad eller inte samt att chassinumret och registreringskyltar bytts ut, vilket hade indikerat att den bil han hade köpt inte var den bil som avsågs i registreringshandlingarna. Bilhandlaren hade att bevisa att han inte borde ha insett överlåtarens bristande förfoganderätt. Enligt tingsrätten ansågs bilhandlaren inte ha bevisat detta och därmed bedömdes bilhandlaren ha varit i ond tro.

Hovrätten ansåg istället att bilhandlaren hade varit i god tro vid förvärvet. Anledningen till att hovrätten ändrade tingsrättens dom var att nya uppgifter framkom i hovrätten. Uppgiften om att bilen var krockskadad fastslogs nu ha kommit till bilhandlarens kännedom först efter dennes köp av bilen. Bilhandlaren uppgav också att denne innan förvärvet hade låtit ett fristående företag besikta bilen och att det utbytta chassinumret inte hade upptäckts vid besiktningen.

Högsta domstolen började med att konstatera att begagnade bilar är stöldbegärlig egendom, som ofta falskskyltas, och att förvärvaren måste kontrollera både överlåtarens förfoganderätt och bilens identitet. Kravet på undersökning är högre för yrkesverksamma i branschen och i de fall då överlåtaren är okänd för förvärvaren. Det faktum att chassinumret hade skurits ut och det falska numret svetsats fast samt målats över gör att en sakkunnig person borde ha kunnat upptäcka att bilen inte var densamma som i registreringshandlingarna. Högsta domstolen ansåg därför att bilhandlaren inte hade vidtagit tillräckliga åtgärder för att kunna anses ha varit i god tro.

Göran Millqvist⁶⁸ och Zackariasson kommenterar två olika omständigheter i rättsfallet. Millqvist påpekar att rättsfallet, precis som förarbetena till godtrosvärvslagen, visar att det ställs högre krav på näringsidkare än på privatpersoner.⁶⁹ Zackariasson menar att Högsta

⁶⁸ Göran Millqvist är docent i civilrätt vid Stockholms universitet. Källa: Millqvist, *Sakrättens grunder*.

⁶⁹ Millqvist, s. 56.

domstolen i rättsfallet ger uttryck för att kontrollåtgärder som inte avslöjar överlåtarens bristande behörighet inte behöver vidtas.⁷⁰

4.2.2 RH 1992:44

Skaraborgs Husvagnar AB (nedan kallat bolaget) sålde en husvagn till makarna Reine och Christel. I köpekontraktet fanns ett äganderättsförbehåll som innebar att bolaget hade äganderätten till husvagnen till dess att Reine och Christel hade fullgjort sina förpliktelser, det vill säga till dess att de hade betalat för husvagnen. Innan makarna hade fullgjort betalningen till bolaget sålde de husvagnen till Christer för 100 000 kronor.

Bolaget anförde att Christer inte kunde anses ha gjort ett godtrosförvärf av husvagnen då han varken hade frågat Reine om han var ägare till husvagnen eller hade tagit kontakt med bolaget för att fråga om Reines rätt att överlåta husvagnen. Eftersom husvagnen var värdefull, den såldes av en för Christer okänd person, att försäljningsplatsen var ett industriområde utan anknytning till säljarens bostad och att husvagnar ofta säljs med äganderättsförbehåll var kravet på köparens undersökningsplikt högre, hävdade bolaget. Christer å sin sida ansåg inte att han hade haft anledning att misstänka att Reine inte hade rätt att överlåta husvagnen eftersom Reine gav ett förtroendeingivande intryck. Christer berättade också att de först hade träffats hemma i Reines lägenhet och sedan tillsammans hade åkt till industriområdet där flera husvagnar stod uppställda. Reine hade visat ett registreringsbevis där han stod som ägare till husvagnen och Christer hade inte tänkt på att fråga om husvagnen var slutbetald eftersom han själv hade köpt flera husvagnar tidigare men aldrig på avbetalning.

I tingsrätten konstaterades genom vittnesförhör att husvagnar, vid denna tidpunkt, mestadels såldes kontant. Det ansågs inte att lika ingående kontroller som de som krävs vid bilköp kan krävas vid husvagnsköp eftersom husvagnar inte var lika stöldbegärlig egendom som bilar. Tingsrätten fann att Christer hade varit i god tro vid förvärfvet. Även i hovrätten fastslogs att husvagnar inte var särskilt stöldbegärlig egendom och att det därmed inte fanns skäl att ålägga Christer större undersökningsplikt av Reines rätt att överlåta husvagnen. Christer ansågs alltså ha gjort ett godtrosförvärf av husvagnen.

⁷⁰ Zackariasson, SvJT, 2003, s. 762.

Zackariasson tycker att aktsamhetskravet i rättsfallet har satts tämligen lågt och hon menar att bedömningen skulle ha blivit annorlunda om händelserna hade inträffat efter 1999 års lagändring.⁷¹

4.2.3 NJA 1993 s 429

En bil ägd av aktiebolaget Wänlund Finans hade leasats till Timo som därefter sålde bilen till Gert. Håkan köpte kort därefter bilen av Gert, som var en bekant till en av Håkans vänner. Vid överlåtelsen mellan Gert och Håkan uppvisade Gert ett kvitto där det framgick vad Timo hade betalat för bilen. Gert visade också ett registreringsbevis där han stod som ägare till en bil av det slag som överläts. Gert var dock aldrig registrerad som ägare på den aktuella bilen varför registreringsbeviset torde ha varit förfalskat. Håkan företog ingen ytterligare undersökning av bilens tidigare ägare eller eventuella ägarförbehåll.

Det framgick i målet att Gert hade köpt bilen av någon som inte hade behörighet att sälja bilen. Gert fick dock bilen i sin besittning och om han kunde anses ha varit i god tro vid förvärvet skulle han anses vara den rättmätige ägaren till bilen. De närmare omständigheterna i målet var inte klarlagda men det kunde, enligt tingsrätten, inte anses att Gert hade varit i ond tro vid förvärvet. Därmed ansågs Gert ha gjort ett godtrosförvärv och i och med det hade även Håkan gjort ett godtrosförvärv.

I hovrätten prövades endast huruvida Håkan hade varit i god tro eller inte vid sitt förvärv. Avgörande var om Håkan hade fullgjort den undersökningsplikt som åligger köparen vid förvärv av begagnade bilar mellan privatpersoner. Hovrätten fann att omständigheterna var sådana att det inte fanns någon särskilt anledning att ifrågasätta kvittots riktighet och priset ansågs vara marknadsmässigt. Det kunde inte läggas Håkan till last att han inte hade upptäckt att registreringsbeviset inte var riktigt. Han kunde visserligen ha tagit reda på mer om bilen genom vägtrafikregistret men det förelåg inga omständigheter som gjorde att det kunde begäras att Håkan skulle ha skjutit upp affären bara för att vidta denna åtgärd. Hovrätten fastställde med denna motivering tingsrättens dom.

Högsta domstolen prövade både Håkans och Gerts eventuella godtrosförvärv men ansåg att de upplysningar som hade lämnats i fallet inte bevisade att Gert hade gjort ett godtrosförvärv. Begagnade bilar säljs enligt erfarenhet ofta av obehöriga personer och det leder till att

⁷¹ Zackariasson, SvJT, 2003, s. 760.

köparen ska ha vidtagit ganska långtgående åtgärder för att kontrollera säljarens behörighet. Detta gäller särskilt då överlåtelsen sker mellan privatpersoner som inte känner varandra närmare. De handlingar som Gert hade visat för Håkan var inte tillräckliga för att Håkan skulle ha gjort ett godtrosvärv. Han borde ha skaffat sig mer tillförlitliga uppgifter om äganderätten till bilen, genom att ta kontakt med vägtrafikregistret eller liknande åtgärder. Håkan hade brustit i sin aktsamhet och kunde inte anses ha gjort ett godtrosvärv.

4.2.4 NJA 1996 s 607

Ulla, som var en av dödsbodelägarna i sin far Hennings dödsbo, sålde Hennings bil till Lars i oktober 1993. Lars i sin tur sålde en vecka senare bilen till en bilfirma. Dödsboet stämde därefter bilfirman eftersom Ulla inte hade haft rätt att överlåta bilen.

Ulla hade inte, enligt boutredningsmannen för Hennings dödsbo, i uppdrag från övriga dödsbodelägare att sälja bilen men sålde trots det bilen till Lars. När Lars sålde bilen vidare till bilfirman visade han upp en skrivelse som Ulla hade författat där det framgick att bilen ägdes av ett dödsbo. Däremot framgick det inte vilka de andra dödsbodelägarna var eller med vilken rätt Ulla kunde förfoga över bilen. Enligt dödsboet borde detta ha framkallat en utökad undersökningsplikt för bilfirman, men eftersom inga fler kontroller hade gjorts av bilfirman kunde den inte anses ha gjort ett godtrosvärv. Bilfirman menade att den hade utfört alla tillbörliga kontroller. I vägtrafikregistret fanns Lars upptagen som ägare och de ringde även till Ulla som bekräftade att hon hade fått i uppdrag av övriga dödsbodelägare att sälja bilen.

Tingsrätten ansåg att bilfirman inte hade varit i god tro eftersom den inte hade bett att få en bouppteckning eller ett intyg från övriga dödsbodelägare att Ulla hade rätt att överlåta bilen. I hovrätten ansågs däremot bilfirman ha vidtagit de kontroller som krävs vid handel med begagnade motorfordon. Det faktum att det var ett dödsbo som ägde bilen bedömdes inte kunna ”tillmätas sådan betydelse att bolaget vid sitt förvärv skäligen borde ha misstänkt att [Lars] inte hade rätt att förfoga över bilen”, vilket inte medförde en utökad undersökningsplikt. Hovrätten ansåg att bilfirman hade varit i god tro. Högsta domstolen stadgade att undersökningsplikten är mer omfattande för yrkesverksamma än för privatpersoner. I detta fall bedömdes bilfirman inte ha varit i god tro eftersom den inte hade förvissat sig om att Ulla hade rätt att företräda dödsboet och bilfirman ansågs därför ha brustit i sin undersökningsplikt.

Enligt förarbetena till GFL ska en förvärvare vara särskilt försiktig om överlåtaren är en person som påstår sig handla i annans ställe. I alla sådana fall krävs att förvärvaren begär att få se överlåtarens fullmakt eller kontaktar fullmaktsgivaren. Högsta domstolens resonemang innebär att även en förvärvare i andra led torde vara tvungen att kontrollera den tidigare överlåtarens fullmakt. Zackariasson tycker att denna bedömning är rimlig.⁷²

4.2.5 NJA 1998 s 29

Alexbolaget pantsatte en bil hos bolaget Markaryds som säkerhet för en obetald skuld. Markaryds sålde senare bilen till Stefan för att få täckning för sin fordran. Vid försäljningen var Alexbolaget registrerad ägare till bilen men bolaget hade inte till fullo betalat bilen till Handelsbanken som hade ett äganderättsförbehåll på bilen. När Stefan fick kännedom om detta lämnade han bilen till Handelsbanken men krävde att få häva köpet med Markaryds med hänvisning till att bolaget inte hade varit i god tro vid försäljningen av bilen och att köpet på grund av det var behäftat med rättsligt fel enligt 41 § köplagen. Rätten skulle alltså pröva om Markaryds hade varit i god tro eller inte vid försäljningen av bilen.

Markaryds hade anlitat ett ombud att sköta regleringen av skulden mellan Alexbolaget och Markaryds. Ombudet avtalade med Alexbolaget, genom dess ägare, att pantsätta bilen första gången i slutet av september år 1993. Bilen överlämnades dock inte till Markaryds, utan endast bilens registreringshandlingar. Några veckor senare träffades Alexbolagets ägare och Markaryds ombud igen. Då kom de överens om ett annat avtal där bilen inte skulle utgöra pant och registreringshandlingarna återlämnades till Alexbolaget. I slutet av november träffades parterna återigen och kom ännu en gång överens om att bilen skulle utgöra pant. Även denna gång behöll Alexbolaget bilen men registreringshandlingarna överlämnades till Markaryds.

Markaryds ombud hade innan bilen pantsattes första gången besökt bilens tidigare ägare Motorcentrum och tagit reda på av platschefen där att bilen var till fullo betald, en uppgift som i domstolen visade sig vara felaktig. Alexbolagets ägare hade också uppgett att bilen var till fullo betald men ombudet hade inte krävt att få se kvitto på betalningen. Även Stefan hade kontrollerat att det inte fanns någon leasingspär på bilen innan sitt köp genom att ringa till vägtrafikregistret.

⁷² Zackariasson, SvJT, 2003, s. 762.

Markaryds bestämde sig i början av december år 1993 för att sälja bilen som betalning för den skuld som Alexbolaget fortfarande inte hade betalat. Stefan och Markaryds ombud ingick, några dagar senare, köpeavtal för bilen och Stefan betalade bilen kontant vid samma tillfälle. Bilen var vid detta tillfälle fortfarande i Alexbolagets besittning. Stefan fick i uppdrag av ombudet att hämta bilen hos Alexbolaget eftersom ombudet själv inte hade möjlighet att göra det. Stefan hämtade bilen, tillsammans med Markaryds vice VD. Markaryds vice VD hade uppfattningen att Stefan hämtade bilen för Markaryds räkning, han visste inte om att bilen var såld till Stefan. Markaryds vice VD var också övertygad om att bilen vid hämtandet tillhörde Alexbolaget.

Tingsrätten började med att fastställa att bilen hade kommit i Markaryds besittning eftersom det ansågs att Stefan hade hämtat bilen i egenskap av ombud för Markaryds, under medverkan av bolagets vice VD. Tingsrätten kom därefter fram till att Markaryds hade varit i god tro vid försäljningen på grund av att det var ostridigt i målet att det inte fanns någon leasingpärr i vägtrafikregistret samt att både Motorcentrum och Alexbolagets ägare hade intygat att det inte fanns någon skuld på bilen. Någon undersökningsplikt därutöver kunde inte åläggas Markaryds.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom med motiveringen att bilen inte hade kommit i Markaryds besittning. Vid överlämnandet av bilen kan besittningsövergången ha blivit uppfylld. Vid detta tillfälle fanns dock redan ett köpeavtal för bilen mellan Markaryds, genom ombudet, och Stefan. På grund av att Markaryds sålde bilen innan det fick den i sin besittning var besittningskravet aldrig uppfyllt och ett godtrosvärav kan aldrig bli aktuellt.

Högsta domstolen ansåg att överlåtelsen från Alexbolaget i första hand skulle ses som en överlåtelse till Markaryds, för att bolaget skulle kunna få betalning för sin fordran. I och med detta hade Markaryds fått bilen i sin besittning. Begagnade bilar är egendom som erfarenhetsmässigt säljs av obehöriga personer och Högsta domstolen menade att ombudet hade vidtagit tillräckligt långtgående åtgärder för att Markaryds skulle ha gjort ett godtrosvärav, även vid det utökade kravet på undersökningsplikt. Ombudet behövde inte begära att få se kvitto från Alexbolaget på att bilen var helt betald eller fråga någon annan än platschefen på Motorcentrum om det fanns några förbehåll på den aktuella bilen. Enligt Högsta domstolen var det svårt att se vilken ytterligare åtgärd Markaryds hade kunnat företa. Markaryds behövde heller inte göra några nya undersökningar då bilen pantsattes för andra gången eftersom förhållandena var oförändrade och nya undersökningar inte skulle ha givit

något annat resultat. Högsta domstolen fastslog att Markaryds hade varit i god tro vid förvärvet av bilen. Bilen var i och med detta inte behäftad med något rättsligt fel och Stefan kunde inte häva köpet.

Zackariasson påpekar att motsatslut av prejudikat bara kan dras med stor försiktighet men frågar sig om domslutet hade blivit ett annat om förhållandena hade förändrats mellan pantsättningen den första och den andra gången. Slutsatsen blir, enligt Zackariasson, i sådana fall att en åtgärd inte behöver ha vidtagits om den ändå inte skulle ha inneburit att förvärvaren borde ha misstänkt överlåtarens bristande förfoganderätt. Hon anser att denna typ av regel torde stå sig även efter 1999 års lagändring.⁷³

4.2.6 RH 1998:15

Bilforum sålde, via ett avbetalningsköp med äganderättsförbehåll, en bil till Rolf. Innan bilen var fullt betald sålde Rolf bilen vidare till Jan. Bilforum yrkade att Jan inte skulle anses ha gjort ett godtrosförvärv av bilen eftersom han inte kontrollerat med Bilforum (den tidigare ägaren) att Rolf hade rätt att överlåta bilen.

Jan förklarade i tingsrätten att han hade sett en annons för bilen i en tidning och därefter hade ringt till Rolf och bestämt träff vid Centralstationen i Stockholm dagen därpå. Efter att Jan hade provkört bilen frågade han Rolf, två gånger, om det fanns någon skuld på bilen. Båda gångerna svarade Rolf att ingen skuld fanns, förutom att bilskatten inte var betald. Vidare hade Jan kontrollerat bilens registreringshandlingar, besiktningssprotokoll och servicebok samt Rolfs legitimation. I vägtrafikregistret, som Jan också hade kontrollerat, framkom att Rolf var ägare till bilen och det fanns inte heller någon notering om äganderättsförbehållet. Enligt Jan fanns ingenting som tydde på att Rolf inte hade rätt att sälja bilen.

Tingsrätten ansåg att Jan hade gjort ”avsevärda ansträngningar” för att försäkra sig om att Rolf var ägare till bilen och att den var fullt betald. Jan bedömdes ha fullgjort den undersökningsplikt som, enligt förarbetena, kan krävas av privatpersoner som förvärvar motorfordon. Enligt tingsrätten var omständigheterna inte sådana att Jan borde ha företagit en mer långtgående undersökning och han ansågs därför ha gjort ett godtrosförvärv.

⁷³ Zackariasson, SvJT, 2003, s. 761.

Hovrätten menade också att inga omständigheter hade förelegat som gjorde att Jan borde ha insett att Rolf inte hade rätt att sälja bilen. Jan ansågs ha fullgjort sin undersökningsplikt och hade således varit i god tro vid förvärvet.

Även i detta rättsfall, precis som i rättsfallet RH 1992:44, anser Zackariasson att aktsamhetskravet har satts tämligen lågt och att bedömningen skulle ha blivit annorlunda om händelserna hade inträffat efter 1999 års lagändring.⁷⁴

4.3 Rättsfall efter lagändringen år 1999

4.3.1 RH 2001:78

Motorcentralen sålde år 1997 en lastbil och en tillhörande släpvagn till bolaget Express. Det var fråga om ett avbetalningsköp och i kontraktet förbehöll sig Motorcentralen äganderätten till lastbilen och släpvagnen till dess de var betalade. Under år 1999 upphörde avbetalningarna, varför Motorcentralen kontaktade Express. Det framkom då att lastbilen och släpvagnen leasades av flyttfirman A.R.T. och att leasinggivaren var finansbolaget SEB. SEB hade förvärvat fordonen från Bil AB, som i sin tur hade köpt lastbilen och släpvagnen av Express. Motorcentralen väckte talan mot SEB och hävdade att det inte hade förvärvat äganderätten till fordonen eftersom varken Express eller Bil AB hade rätt att sälja lastbilen eller släpvagnen. SEB hävdade att det hade gjort ett godtrosvärv av fordonen.

I tingsrätten anförde Motorcentralen att SEB inte hade gjort ett godtrosvärv eftersom det inte kunde anses ha uppfyllt sin undersökningsplikt. SEB hade kontrollerat vem som var ägare till fordonen men först två dagar efter förvärvet. SEB berättade att det flera gånger tidigare hade gjort affärer med Bil AB, som var en auktoriserad återförsäljare. På grund av detta menade SEB att det inte hade haft anledning att misstänka att Bil AB inte hade rätt att sälja lastbilen och släpvagnen.

Tingsrätten konstaterade att SEB och Bil AB tidigare hade gjort flertalet affärer men då med bilar och inte ”tungt fordon” av detta slag. Därför avvek överlåtelsen av lastbilen och släpvagnen från vad parterna normalt avtalade om. Det fastslogs också att lastbilen och släpvagnen var värdefull egendom som ofta säljs med äganderättsförbehåll. Dessutom poängterades att SEB var att anse som yrkesverksamma inom branschen och därför kan högre

⁷⁴ Zackariasson, SvJT, 2003, s. 760.

krav ställas på undersökningspliktens omfattning. Att det hade kontrollerat vägtrafikregistret först två dagar efter förvärvet ansågs inte tillräckligt. Tingsrätten menade att SEB inte hade gjort ett godtrosvärv av lastbilen och släpvagnen.

Inte heller hovrätten ansåg att SEB hade fullgjort sin undersökningsplikt. Om det hade kontrollerat vägtrafikregistret före förvärvet hade troligen uppgifter framkommit som hade gjort att det borde ha fattat misstanke om Bil AB:s rätt att sälja fordonen. På dessa grunder dömde hovrätten att SEB inte hade varit i god tro vid förvärvet.

Zackariasson menar att domslutet inte illustrerar skärpningen av godtroskravet i GFL. Hon skriver att bedömningen sannolikt hade ”blivit densamma även vid tillämpning av GFL i dess lydelse från 1987”⁷⁵. Hovrättens resonemang harmoniserar med NJA 1998 s 29 i det hänseendet att en viss åtgärd ”bara behöver ha vidtagits om det därigenom hade kunnat uppstå misstanke”⁷⁶ om överlåtarens rätt att överlåta egendomen.

4.3.2 Svea hovrätt, målnummer T 9729-02

En bilfirma sålde en bil med återtagandeförbehåll till Christer. Bilen såldes sedan vidare sex gånger på sex månader och hamnade slutligen hos Ahmad utan att slutskulden till bilfirman hade reglerats. Wasa Kredit tog sedermera över fordran från bilfirman och krävde att få betalt för sin fordran.

Wasa Kredit hävdade att det faktum att bilen hade sålts många gånger under kort tid medförde att Ahmad omöjligt kunde ha gjort ett godtrosvärv av bilen. Vidare anförde de att Ahmad varken hade kontaktat bilfirman eller Wasa Kredit för att försäkra sig om att bilen var till fullo betald. Ahmad menade att han hade kontrollerat ägarförhållandena på ett sådant sätt som kunde krävas av honom. Han bad säljaren att legitimera sig samt kontrollerade registreringsbeviset där denne stod som ägare. Dessutom ringde han till den förre ägaren och fick då veta att ”allt var grönt”. Ahmad ansåg att han inte behövde kolla upp alla de tidigare ägarna i vägtrafikregistret.

Tingsrätten konstaterade att för begagnade bilar krävs att förvärvaren kontrollerar om säljaren är upptagen i ägarregistret samt kontrollerar att egendomen inte är behäftad med något förbehåll om återtagande. I detta fall hade Ahmad företagit dessa kontrollåtgärder och

⁷⁵ Zackariasson, SvJT, 2003, s. 764.

⁷⁶ Ibid, s. 764.

eftersom bilen var gammal och priset lågt ansåg tingsrätten inte att undersökningsplikten var mer omfattande. Ahmad bedömdes således ha gjort ett godtrosförvärv. I hovrätten ansågs Ahmad däremot inte ha varit i god tro. Domstolen anförde att eftersom bilen inte hade ett obetydligt värde, den hade överlåtit många gånger på kort tid och en markering om kredit fanns i vägtrafikregistret skulle Ahmad ha kontaktat de tidigare ägarna för att förvissa sig om att bilen var slutbetald.

4.3.3 NJA 2003 A 8⁷⁷

V.S. köpte i mars år 1999 en bil på avbetalning från en bilfirma som förbehöll sig äganderätten till bilen till dess V.S. hade betalat hela skulden. Bilfirman sålde fordran till Wasa Kredit och Wasa Kredit övertog då också äganderättsförbehållet. V.S. sålde senare bilen till F.E. utan Wasa Kredits medgivande och utan att betala den resterande skulden till kreditbolaget. Vid överlåtelsen till F.E. stod V.S. registrerad som ägare enligt vägtrafikregistret och det framgick inte i registret att bilen var förenad med något äganderättsförbehåll.

Tingsrätten klargjorde att det vid förvärv av begagnade bilar krävs relativt långtgående åtgärder för att kontrollera överlåtarens rätt att förfoga över bilen, speciellt när det är en överlåtelse som sker mellan privatpersoner. Anledningen är att bilar är en typ av egendom som ofta säljs på kredit och därför också ofta är förenade med äganderättsförbehåll. Sådana omständigheter, som har med egendomens känsliga beskaffenhet att göra, kräver högre grad av aktsamhet hos förvärvaren.

Vidare förklarade tingsrätten att lagändringen år 1999 innebär att varje omständighet som gör förvärvaren misstänksam leder till krav på att han ska vidta kontrollåtgärder. Vissa omständigheter kan till och med medföra att förvärvaren inte ska anses vara i god tro även om han inte har lagt märke till omständigheterna ”eller ens ägnat dem en tanke”. Enligt tingsrättens mening skulle det genom praxis ställda kraven på undersökningspliktens omfattning skärpas ytterligare med anledning av lagändringen. Bilar är egendom av känslig beskaffenhet vilket gör att en köpare i princip alltid ska misstänka att säljaren saknar rätt att sälja bilen.

⁷⁷ Högsta domstolen, målnummer T 3558-01.

Tingsrätten sammanfattade domskälen med att F.E. skulle ha kontaktat bilfirman för att förhöra sig om eventuella äganderättsförbehåll samt ha krävt att få se köpekontraktet mellan V.S. och bilfirman. F.E. hade alltså inte gjort ett godtrosvförvärv och han förpliktades att utge bilen till Wasa Kredit.

Hovrätten gjorde samma bedömning som tingsrätten och Högsta domstolen fastställde hovrättens domskäl och domslut.

4.3.4 NJA 2006 s 45

M.J. sålde sin bil till R.J. med hjälp av sin son D.J., som hade fått en muntlig fullmakt från fadern att sälja bilen. R.J. sålde sedan bilen till E.T. som i sin tur sålde bilen till en bilfirma. D.J. hade vid försäljningen till R.J. skrivit ett kvitto på att bilen var helt betald, trots att betalning enligt köpeavtalet inte skulle ske förrän några veckor senare. M.J. fick aldrig betalt för bilen och ville att bilfirman skulle ersätta honom med motsvarande värdet av bilen. Han yrkade i första hand att E.T. inte hade gjort ett godtrosvförvärv. I andra hand yrkade han att bilfirman inte hade gjort ett godtrosvförvärv.

Tingsrätten började med att förklara att lagändringen år 1999 har skärpt aktsamhetskravet vid godtrosvförvärv men att äldre praxis fortfarande har betydelse för bedömningen. Vid vissa omständigheter är förvärvarens undersökningsplikt mer omfattande än annars. Det rör sig om försäljning ”på gatan” och för yrkesmän i den aktuella branschen. Dessutom kan en del situationer där förvärvaren faktiskt inte misstänkte överlåtarens behörighet ändå utesluta godtrosvförvärv. Det rör sig till exempel om registrerad egendom, bland annat bilar, som kort före överlåtelsen har bytt ägare flera gånger. Förvärvaren måste ha fått en rimlig förklaring till anledningen till detta för att återvinna sina goda tro. Enligt äldre rättsfall ställs krav på grundliga undersökningar av ägarförhållandena och tidigare ägare av just begagnade bilar. Extra försiktighet ska också tas då någon utger sig för att handla som fullmäktig åt annan.

Tingsrätten fann att E.T. inte hade gjort något godtrosvförvärv på grund av att R.J. accepterade byte mot en dyrbar klocka som enda betalning för bilen, vilket borde ha gjort E.T. misstänksam. Bilfirman ansågs däremot ha gjort ett godtrosvförvärv. Visserligen borde bilfirman ha blivit misstänksam på grund av de många ägarbytena på kort tid men omständigheterna i övrigt ansågs tillräckliga för att bilfirman skulle ha gjort ett godtrosvförvärv; bilfirman hade tidigare gjort affärer med E.T., han lämnade över registreringshandlingar och nycklar med mera samt uppvisade kvittot från affären mellan D.J.

och R.J.. Bilfirman hade dessutom ringt D.J. som bekräftade att bilen var betald, trots att den inte var det. Godtrosbedömningen påverkades inte av det faktum att bilfirman inte hade kontrollerat D.J:s fullmakt, eftersom det i målet stod klart att en sådan fullmakt fanns.

Hovrätten konstaterade liksom tingsrätten att E.T. inte hade gjort något godtrosvärv. Däremot fann hovrätten att inte heller bilfirman hade gjort något godtrosvärv. På grund av att bilfirman yrkesmässigt verkade i branschen var undersökningsplikten utökad. Hovrätten ansåg att bilfirman skulle ha kontaktat M.J. för att ta reda på om försäljningen av bilen gått rätt till, eftersom det var han som hade varit registrerad ägare på bilen och inte D.J..

Högsta domstolen instämde i tingsrättens och hovrättens bedömning att E.T. inte hade gjort något godtrosvärv. Högsta domstolen instämde också i hovrättens bedömning av bilfirmans goda tro. På grund av att bilfirman inte hade kontrollerat varken R.J:s eller E.T:s värv genom att kontakta M.J. hade bilfirman brutit i sin undersökningsplikt.

Varken E.T. eller bilfirman ansågs alltså ha gjort något godtrosvärv och bilfirman tvingades att ersätta M.J..

4.3.5 Svea hovrätt, målnummer T 3195-07

Charitonidis köpte en bil av en bilfirma genom ett avbetalningskontrakt med Nordea. Kontraktet innehöll ett äganderättsförbehåll. Charitonidis sålde bilen till Hamid som vid överlåtelsen tog över skulden hos Nordea och det därtill villkorade äganderättsförbehållet. Nordea förbjöd Hamid att sälja bilen vidare innan skulden var helt betald. Hamid sålde trots det bilen, kort efter sitt eget värv, till Haugkrantz som inte visste om att det fanns en skuld eller ett äganderättsförbehåll på bilen. Hamid visade upp ett kvitto på överlåtelsen mellan Charitonidis och sig själv. Hamid berättade dock inte för Haugkrantz om skulden eller äganderättsförbehållet eftersom skulden stod på honom och han förstod inte att Nordea skulle kunna kräva Haugkrantz på skulden.

Haugkrantz kontrollerade att Hamid var registrerad ägare till bilen, att Charitonidis var den tidigare ägaren och att det inte fanns någon kreditspärr på fordonet. Han kontrollerade detta genom att ringa till vägtrafikregistret som också upplyste Haugkrantz om att det numer gick att registrera äganderättsförbehåll i vägtrafikregistret. Detta var information som han tyckte var viktig för värvet. Informationen från vägtrafikregistret var dock felaktig, det fanns endast möjlighet att införa kreditspärrar vid konsumentköp från bilfirmor om köpet hade skett

efter den 1 oktober 2001. Charitonidis hade köpt bilen från bilfirman innan detta datum och äganderättsförbehållet fanns därför inte registrerat i vägtrafikregistret.

Tingsrätten förklarade att bilar är en sådan typ av egendom som anses vara känslig till sin beskaffenhet och därför krävs vid förvärv av bilar särskilt hög grad av aktsamhet. Om situationen ger anledning till misstanke kan ett godtrosvärv inte göras. Omständigheterna att Hamid sålde bilen bara kort tid efter att själv ha köpt den och att kvittot från den överlåtelsen endast var handskrivet och saknade många uppgifter gjorde att Haugkrantz borde ha fattat misstanke om Hamids rätt att sälja bilen. Oavsett om det fanns möjlighet eller inte att registrera ett äganderättsförbehåll på bilen ledde de andra omständigheterna till att tingsrätten ansåg att Haugkrantz inte hade gjort ett godtrosvärv.

Hovrätten fastställde tingsrättens dom.

4.3.6 NJA 2009 s 889

Vid en inventering i ett motorcykelbolag (nedan kallat Jönköpingsbolaget) upptäcktes att en motorcykel av märket Harley Davidson saknades. Jönköpingsbolagets moderbolag (nedan kallat HD-bolaget) kontrollerade motorcykeln i vägtrafikregistret och fann att J.S. var registrerad ägare till motorcykeln sedan slutet av maj år 2002. J.S. berättade att han hade köpt motorcykeln från Norrtälje Bil & MC AB (nedan kallat Norrtäljebolaget) men att han själv hade hämtat motorcykeln hos Jönköpingsbolaget där han hade betjänats av T.P. HD-bolaget bekräftade att T.P. var anställd i Jönköpingsbolaget men att han inte hade till uppgift att sälja motorcykeln till J.S. T.P. hade förfogat över motorcykeln utan sin arbetsgivares vetskap eller tillåtelse. Vidare menade HD-bolaget att J.S. inte hade kontrollerat ägarförhållandena innan han förvärvade motorcykeln. Dessutom var inte motorcykeln i HD-bolagets besittning vid förvärvet och därmed kunde inte ett godtrosvärv uppstå. J.S. å sin sida var av den uppfattningen att han förvärvade motorcykeln från Norrtäljebolaget och att de hade kommit överens om att han själv skulle hämta motorcykeln hos Jönköpingsbolaget. J.S. anförde också att han hade utgått från att T.P. var behörig att företräda Jönköpingsbolaget vid försäljningen.

I tingsrätten ansågs J.S. ha varit i god tro vid förvärvet eftersom han hade förvärvat motorcykeln från ett branschföretag och inga uppgifter i målet tydde på att J.S. borde ha fattat misstanke om T.P:s rätt att förfoga över motorcykeln. Vidare är det tillräckligt att det föreligger medelbar besittning för att godtrosvärv ska vara möjligt. Enligt tingsrätten hade Norrtäljebolaget medelbar besittning till motorcykeln och J.S. ansågs ha varit i god tro. I

hovrätten bedömdes Norrtäljebolaget däremot inte ha haft motorcykeln i medelbar besittning eftersom inget hade framkommit i målet om att Jönköpingsbolaget skulle ha haft motorcykeln för Norrtäljebolagets räkning. På grund av detta ansågs inte J.S. ha gjort ett godtrosförvärv.

I Högsta domstolen diskuterades huruvida J.S. hade gjort ett kommissionsköp eller ett köp i två led. Slutligen bedömdes J.S. ha gjort ett beställningsköp från Norrtäljebolaget, alltså ett köp i två led, vilket medförde att Norrtäljebolaget ansågs ha haft medelbar besittning till motorcykeln. Utöver detta framkom, enligt Högsta domstolen, ingenting som borde ha gjort J.S. misstänksam om T.P:s rätt att förfoga över motorcykeln. Dessutom handlade J.S. som privatperson med branschbolag och undersökningsplikten utökas inte i sådana fall. J.S. bedömdes således ha gjort ett godtrosförvärv.

4.3.7 Hovrätten för Nedre Norrland, målnummer T 487-10

Egendomen i målet var en hund född i juli år 2003. Uppfödaren och ägaren, Annika, upprättade i augusti år 2003 ett fodervärdsavtal med Nina med villkoret att ägande- och nyttjanderätten för hunden skulle övergå till Nina när ”ovanstående villkor är uppfyllda, dock senast när tiken uppnått 5 års ålder”. Originallet, som vid tingsrätten tillhandahölls av Annika, var emellertid sönderrivet och signerat med ”NRS” och vad som antogs vara Annikas initialer bredvid texten ”avtal hävs 5/5-06”. Nina uppvisade en kopia på avtalet som var helt och utan anteckningar.

Efter att hunden hade fyllt fem år gav Nina hunden i gåva till Diana, utan något som helst krav på motprestation. Diana hävdade att äganderätten hade övergått till Nina enligt fodervärdsavtalet eftersom hunden hade uppnått fem års ålder. Annika hävdade att fodervärdsavtalet hade hävts och att Nina inte hade rätt att överlåta hunden.

Vid bedömningen av vem som hade rätt till hunden utredde tingsrätten först huruvida avtalet hade hävts eller inte och om äganderätten utifrån detta hade övergått från Annika till Nina. Flera personer vittnade om att Nina, vid en kennelträff anordnad av Annika, hade pratat om att hon på grund av sjukdom inte längre var fodervärd åt hunden. Hon skrev dessutom i Annikas gästbok på internet att hon var ledsen för att hon inte kunde ha kvar hunden längre. Nina var vid rättegången (i april år 2010) så sjuk att hon inte kunde närvara fysiskt och hon var sjuk redan våren år 2006. Allt detta talade enligt tingsrätten för att avtalet hade hävts. Nina hade alltså inte rätt att ge hunden i gåva till Diana.

Frågan var då om Diana hade gjort ett godtrosvärförvärv av hunden. Hon kontrollerade visserligen med Svenska kennelklubben att Nina var registrerad ägare till hunden och hon och Nina fyllde i ägarbytet på ett formulär från Svenska kennelklubben. Annika uppgav att hon hade blivit erbjuden 17 000 euro för hunden och det var alltså en hund av betydande värde. Diana borde därför ha blivit misstänksam då hon fick hunden utan krav på någon typ av ersättning eller motprestation. Tingsrätten ansåg att kontrollen med Svenska kennelklubben inte var tillräcklig för att Diana skulle ha gjort ett godtrosvärförvärv.

Hovrätten fann liksom tingsrätten att fodervärdsavtalet hade hävts den 5:e maj år 2006.

Hovrätten anmärkte att Diana visste om att Annika var uppfödare av hunden och att Nina endast hade varit fodervärd. Registreringen i Svenska kennelklubben visade inte de faktiska ägarförhållandena, utan uppgifter måste också inhämtas från Jordbruksverkets hundregister. Detta hade Diana inte gjort. Under dessa omständigheter ansågs inte Diana ha förvärvat hunden i god tro.

4.3.8 NJA 2010 s 277

M.P. köpte en bil från BMW och i köpekontraktet för bilen fanns ett återtagandeförbehåll. Innan bilen var till fullo betald sålde M.P. bilen vidare till E.K. som i samband med köpet antecknades som ägare i vägtrafikregistret. Ett par år senare började bilen brinna men försäkringsbolaget If, i vilket bilen var försäkrad, vägrade att betala ersättning till E.K. eftersom det ansåg att han inte var bilens rätte ägare. För att få försäkringsersättningen stämde E.K. If i Stockholms tingsrätt. I målet prövades huvudsakligen huruvida E.K. kunde anses som bilens ”verkliga ägare” i försäkringsavtalets mening. Utöver detta prövades även om E.K. kunde anses ha gjort ett godtrosvärförvärv av bilen.

E.K. anförde i tingsrätten att han hade köpt bilen från M.P. som vid köpetillfället hade berättat att han var ägare till bilen och det inte fanns något återtagandeförbehåll på bilen. E.K. ansåg att det inte fanns skäl att misstänka att M.P. inte skulle ha haft rätt att sälja bilen och att han därför var i god tro vid förvärvet. E.K. hävdade att han skulle anses som bilens rätte ägare och således ha rätt till försäkringsersättningen. If menade att E.K. inte hade varit i god tro vid förvärvet eftersom han inte hade kontrollerat huruvida M.P. hade rätt att sälja bilen eller inte. Vidare ansåg If att BMW, på grund av återtagandeförbehållet, var bilens ”verkliga ägare” och att E.K. därmed inte var berättigad till försäkringsersättningen.

I tingsrätten konstaterades att M.P. mycket riktigt hade varit upptagen som ägare till bilen men att E.K. aldrig hade kontrollerat detta i vägtrafikregistret. Inte heller hade E.K. utfört några andra kontroller för att försäkra sig om att bilen var till fullo betald. Tingsrätten framhöll att det i förarbetena till godtroshövsförvärvslagen föreskrivs att köpare av motorfordon har en långtgående undersökningsplikt. Köparen ska kontrollera att säljaren finns upptagen som ägare i vägtrafikregistret och att det inte finns några återtagandeförbehåll på bilen. Att E.K. inte ens hade försökt att kontrollera i vägtrafikregistret om M.P. var ägare till bilen eller om bilen var till fullo betald medförde, enligt tingsrätten, att det inte kunde anses att E.K. hade varit i god tro vid förvärvet.

Hovrätten angav, på samma grunder som tingsrätten, att E.K. inte kunde anses ha gjort ett godtroshövsförvärv av bilen.

Högsta domstolen meddelade prövningstillstånd endast för frågan om huruvida E.K. kunde anses som bilens ägare enligt försäkringsvillkoren. E.K:s eventuella goda tro prövades därmed aldrig i sista instans. Följaktligen gäller hovrättens domslut och E.K. hade inte gjort ett godtroshövsförvärv av bilen.

5 Analys

5.1 Analys av lagändringen år 1999

Som har beskrivits ovan i avsnitt 2.2 var det oklart vad lagändringen år 1999 egentligen skulle få för praktisk betydelse; skulle den påverka domstolarnas bedömning av aktsamhetskravet och undersökningspliktens omfattning? Vid en första anblick av de rättsfall som har presenterats ovan i avsnitt tre förefaller det ha blivit svårare att göra godtrosvörvärv efter lagändringen. Före ändringen bedömdes förvärvarna i hälften av rättsfallen ha varit i god tro medan det efter ändringen endast var en av åtta förvärvare som ansågs ha gjort ett godtrosvörvärv. En tillförlitlig slutsats kan dock inte dras genom att enbart titta på statistik över domsluten utan en analys av domskälen måste göras.

För en tydligare jämförelse av rättsfallen före och efter 1999 års lagändring anser vi att det är lämpligt att dela upp fallen ytterligare. Fall där känslig egendom har varit föremål för godtrosvörvärv skiljs från fall där egendomen inte var känslig till sin natur. Dessa båda kategorier delas i sin tur upp i fall där överlåtelsen har skett mellan privatpersoner och fall där näringsidkare i den aktuella branschen har förvärvat egendomen. Fall där överlåtaren var näringsidkare i den aktuella branschen, det vill säga förvärv som har skett från näringsidkare som innehar stor branschkunskap, utgör en egen kategori och skiljs från övriga fall.

5.1.1 Överlåtelse av känslig egendom mellan privatpersoner

Känslig egendom är egendom som ofta säljs på kredit med äganderätts- eller återtagandeförbehåll.⁷⁸ Rättsfallen NJA 1993 s 429 och RH 1998:15 kan jämföras med rättsfallen NJA 2003 A 8, NJA 2010 s 277, T 9729-02 och T 3195-07 från Svea Hovrätt. I nämnda rättsfall var den överlåtna egendomen begagnade bilar. Av de två fall som prövades enligt GFL:s ursprungliga lydelse bedömdes den ena förvärvaren ha varit i ond tro⁷⁹ och den andra förvärvaren ha varit i god tro⁸⁰. Förvärvaren som var i god tro ansågs ha varit det trots att denne inte hade kontaktat bilens tidigare ägare för att försäkra sig om att bilen var fullt betald. Domstolen ansåg att förvärvaren hade fullgjort den undersökningsplikt som kan krävas av en privatperson som förvärvar en begagnad bil. I fallet där förvärvaren ansågs ha varit i

⁷⁸ Se avsnitt 2.5.1.

⁷⁹ Se avsnitt 4.2.3.

⁸⁰ Se avsnitt 4.2.6.

ond tro hade denne inte närmare kontrollerat äganderätten till bilen, genom att till exempel kontrollera bilen i vägtrafikregistret, utan hade endast förlitat sig på överlåtarens uppgifter.

I de fyra fall som har prövats enligt GFL:s lydelse från år 1999 ansågs samtliga förvärvare ha varit i ond tro, trots att de företagit vissa kontrollåtgärder.⁸¹ Domstolarna angav till exempel att den förvärvare som hade gjort kontroller i vägtrafikregistret även skulle ha kontaktat föregående ägare och krävt att få se köpekontraktet från föregående överlåtelse.⁸² Den förvärvare som hade fått se kvitto från föregående överlåtelse och kontrollerat vägtrafikregistret ansågs ändå ha varit i ond tro på grund av att omständigheterna i övrigt var sådana att han borde ha blivit misstänksam.⁸³ Det tyder på att domstolarna ställer högre krav på förvärvarens aktsamhet och undersökningsplikt. Lagändringen har således lett till en skärpning i praktiken. Att domstolarna ställer högre krav framkommer tydligt vid en jämförelse av RH 1998:15 och NJA 2003 A 8. I det förra fallet behövde inte förvärvaren kontakta tidigare ägare för att anses ha varit i god tro medan förvärvaren i det senare fallet ansågs vara i ond tro på grund av den omständigheten att han inte hade kontaktat tidigare ägare. Om fallet RH 1998:15 hade bedömts enligt GFL:s lydelse från år 1999 skulle förvärvaren med hög sannolikhet bedömts ha varit i ond tro. Denna uppfattning har tidigare uttryckts av Zackariasson.⁸⁴

Något som ännu tydligare visar skärpningen, som lagändringen har inneburit, i jämförelsen mellan RH 1998:15 och NJA 2003 A 8 är att det förra fallet avgjordes precis innan lagändringen och det senare kort efter ändringen. Eftersom fallen ligger nära varandra i tid torde möjligheterna för förvärvarna att inhämta uppgifter om tidigare ägare från vägtrafikregistret ha varit desamma och domstolens hårdare bedömning torde bero på lagändringen. Det är också intressant att Högsta domstolen i NJA 2003 A 8 efterfrågar dubbla kontrollåtgärder genom att i domskälen inte bara kräva att förvärvaren ska kontakta tidigare ägare utan också att förvärvaren ska begära att få se köpekontrakt från bilens senaste överlåtelse. Domstolen ställde inte samma krav i NJA 1998 s 29, som analyseras nedan i avsnitt 5.1.2, trots att förvärvaren i det fallet var en näringsidkare med branschkunskap. Det är ytterligare en indikation på att domstolen, efter 1999 års lagändring, har skärpt kravet på undersökningspliktens omfattning för privatpersoner. Tingsrätten, i rättsfallet NJA 2003 A 8,

⁸¹ Se avsnitt 4.3.2, 4.3.3, 4.3.5 och 4.3.8.

⁸² Se avsnitt 4.3.3.

⁸³ Se avsnitt 4.3.5.

⁸⁴ Se avsnitt 4.2.6.

har till och med uttryckt att en förvärvare ”i princip alltid ska misstänka att säljaren saknar rätt att sälja bilen.”. I och med att uttalandet tyder på att förvärvaren alltid presumeras misstänka överlåtarens behörighet leder det till att förvärvaren alltid presumeras vara i ond tro, till dess att denne visar motsatsen. Varken hovrätten eller Högsta domstolen avfärdar tingsrättens domskäl i rättsfallet. Någon liknande presumtion har dock inte uttryckts i något annat av de rättsfall som har refererats i avsnitt fyra.

5.1.2 Överlåtelse av känslig egendom till näringsidkare

Det synes inte ha blivit någon skärpning av undersökningsplikts omfattning för näringsidkare efter lagändringen år 1999. Aktsamhetskravet för förvärvare som är yrkesverksamma inom branschen har alltid varit högre än för privatpersoner.⁸⁵ Det är möjligt att det efter lagändringen var tänkt att bli svårare även för näringsidkare att godtrosvärva egendom, men i och med att det redan innan ändringen ställdes höga krav på deras aktsamhet innebar ändringen ingen praktisk skillnad. Att det som näringsidkare var mycket svårt att godtrosvärva egendom även före ändringen visas i de rättsfall som har presenterats i avsnitt fyra, där fyra av fem förvärvare ansågs ha varit i ond tro.

Bara i rättsfallet NJA 1998 s 29 ansågs förvärvaren ha varit i god tro.⁸⁶ Förvärvaren hade i detta fall kontrollerat med den förre ägaren att bilen var betald men hade inte bett att få ta del av köpekontraktet. Högsta domstolen ansåg att denna kontroll var tillräcklig för att ett godtrosvärv skulle föreligga. Enligt Zackariasson tyder domstolens resonemang på att åtgärder som inte leder till att den goda tron påverkas inte behöver vidtas.⁸⁷ Att förvärvaren inte behövde vidta dubbla kontrollåtgärder, trots att denne var näringsidkare, tyder visserligen på att det innan lagändringen var lättare för näringsidkare att godtrosvärva lösöre. Vi anser dock att detta rättsfall inte ska tillmätas allt för stor betydelse, i denna analys, eftersom anledningen till den goda tron var att den tidigare ägaren hade lämnat felaktiga uppgifter till förvärvaren.

Enligt förarbetena till GFL har näringsidkare sedan lagens tillkomst ålagts ett strängare aktsamhetskrav än privatpersoner. Frågan är om näringsidkare redan före lagändringen i praktiken var tvungna att bevisa att de ”inte borde ha misstänkt”, snarare än ”inte borde ha

⁸⁵ Se avsnitt 2.5.3.

⁸⁶ Jämför avsnitt 4.2.1, 4.2.4, 4.2.5, 4.3.1 och 4.3.4.

⁸⁷ Se avsnitt 4.2.1.

insett”. Denna uppfattning vinner stöd i NJA 1996 s 607 där hovrätten använder uttrycket ”borde ha misstänkt” trots att den formuleringen ännu inte hade implementerats i GFL.

5.1.3 Överlåtelse av icke känslig egendom mellan privatpersoner

Mellan att rättsfallen RH 1992:44 och Hovrätten för Nedre Norrlands mål T 487-10 prövades hade det gått nästan 20 år och GFL har under denna tid ändrats. Att det hade gått lång tid mellan fallen och att lagen har ändrats märks i domskälen och domsluten. I det första fallet ansågs förvärvaren ha gjort ett godtrosförvärv trots att han inte hade kontrollerat husvagnen i något register. I det andra fallet ansågs äganderätten till en hund behöva kontrolleras i två olika register för att ett godtrosförvärv skulle ha förelegat.⁸⁸ Det tyder på att lagändringen år 1999 har inneburit en skärpning av aktsamhetskravet.

Zackariasson anser att domslutet i husvagnsfallet skulle bli annorlunda vid tillämpning av GFL:s lydelse från år 1999.⁸⁹ Vi delar uppfattningen att förvärvaren skulle anses ha varit i ond tro om målet hade prövats efter lagändringen. Vid en jämförelse av de båda fallen märks en utökad undersökningsplikt som ställer krav på kontroll i register, i de fall den överlåtna egendomen är möjlig att registrera.

Huruvida förvärvare av icke registrerbar och icke känslig egendom har belagts med en utökad undersökningsplikt, efter lagändringen, eller inte kan inte fastställas eftersom vi inte har funnit något rättsfall som innefattar sådan egendom.

5.1.4 Förvärv från näringsidkare i den aktuella branschen

I ett av de rättsfall som har behandlats i avsnitt fyra, NJA 2009 s 889, var det fråga om ett konsumentköp. Förvärvaren ansågs ha varit i god tro eftersom inga omständigheter förelåg som borde ha gjort honom misstänksam på överlåtarens rätt att förfoga över egendomen.⁹⁰ Vi har inte funnit något rättsfall från före lagändringen år 1999 att jämföra med men domstolen torde ha gjort samma bedömning även tidigare. I förarbetena till GFL stadgas att förvärvaren, då denne är konsument, i normala fall inte behöver undersöka överlåtarens (näringsidkarens) förfoganderätt över egendomen.⁹¹ Det som gäller konsumenter torde även gälla näringsidkare, som inte är verksamma i den aktuella branschen, som handlar av näringsidkare i den aktuella branschen eftersom förvärvaren, trots att denne är näringsidkare, inte har lika stor

⁸⁸ Se avsnitt 4.2.2 och 4.3.7.

⁸⁹ Se avsnitt 4.2.2.

⁹⁰ Se avsnitt 4.3.6.

⁹¹ Se avsnitt 2.5.2.

branschkunskap som överlåtaren. Det är rimligt att undersökningsplikten, vad gäller ägarförhållandena till egendomen, bortfaller för den som förvärvar egendom från en näringsidkare i den aktuella branschen. Undersökning ska utföras av näringsidkaren, vid dennes förvärv av egendomen, eftersom denne är belagd med ett strängt aktsamhetskrav på grund av sin branschkunskap.

Det kan dock ifrågasättas om en förvärvare alltid ska anses vara i god tro bara på den grunden att denne förvärvade egendomen från en näringsidkare i den aktuella branschen. Vi anser att det finns omständigheter som borde göra en förvärvare misstänksam, trots att överlåtaren är en näringsidkare verksam i den aktuella branschen. Jämför till exempel fallen att en privatperson förvärvar en bil från en bilhandlare auktoriserad för ett visst bilmärke eller från en person som bedriver verkstad och bilhandel ”hemma på gården”. Med detta inte sagt att den senare är mindre pålitlig än den förre men förhållanden under vilka bilen bjuds ut och omständigheterna i övrigt skiljer sig åt, vilket kan utöka kravet på förvärvarens aktsamhet.⁹² Därmed kan undersökningsplikten inte i samtliga fall, där förvärvet sker från en näringsidkare i den aktuella branschen, sägas bortfalla helt.

5.1.5 Slutsats

Den slutsats som kan dras kring frågan om lagändringen år 1999 har påverkat domstolarnas bedömning av förvärvarens aktsamhetskrav och undersökningsplikt är beroende av vem förvärvaren är. Vid överlåtelser då överlåtaren och/eller förvärvaren är näringsidkare i den aktuella branschen har lagändringen inte lett till större svårigheter att godtrosförvärva egendom. För överlåtelser mellan privatpersoner, oavsett om egendomen är känslig eller inte, har lagändringen däremot lett till högre krav på förvärvarens aktsamhet och undersökning.

Skärpningen av kriterierna för god tro, som avsågs med lagändringen år 1999, märks mest tydligt i de fall då begagnade bilar har varit föremål för godtrosförvärv. Genom den praxis som har analyserats i uppsatsen verkar det numer näst intill omöjligt att godtrosförvärva begagnade bilar. Domstolarna har efter ändringen krävt uttömmande kontroller av överlåtaren, bilen och dess tidigare ägare. Förvärvaren måste vidta samtliga genomförbara kontroller och resultatet av dessa måste vara sådana att förvärvaren inte borde ha misstänkt överlåtarens bristande förfoganderätt över egendomen.

⁹² Se avsnitt 2.5.2 och 2.5.3.

Sammanfattningsvis har domstolarnas bedömning av förvärvarens aktsamhetskrav och undersökningsplikt påverkats av lagändringen år 1999 genom att det, vid överlåtelse mellan privatpersoner, har blivit svårare att godtrosförvärva känslig egendom och egendom som är möjlig att registrera.⁹³

5.2 Analys av förvärvarens undersökningsplikt

Som har beskrivits ovan i avsnitt 5.1.5 kräver domstolarna att förvärvaren företar en uttömmande undersökning vid förvärv av känslig och registrerbar egendom. Vid förvärv från näringsidkare i den aktuella branschen har förvärvaren, som tidigare nämnts, i normalfallet dock ingen undersökningsplikt. Nedan beskrivna kontrollåtgärder ska företas av privatpersoner som förvärvat egendom från andra privatpersoner. Även näringsidkare med branschkunskap ska företa dessa kontrollåtgärder, men det ställs dessutom ett högre krav på att uppmärksamma omständigheter som avviker från det normala.

5.2.1 Förvärv av begagnade bilar

De krav som ställs på undersökningspliktens omfattning vid förvärv av begagnade bilar torde även ställas vid förvärv av andra typer av motorfordon⁹⁴ eftersom de också registreras i vägtrafikregistret. Vår uppfattning är att samtliga registrerade motorfordon utgör känslig egendom på grund av att äganderätts- eller återtagandeförbehåll kan finnas på alla typer av motorfordon. De rättsfall som analysen baseras på rör dock endast begagnade bilar⁹⁵ varför denna egendom står i fokus i den kommande analysen och checklistan i avsnitt 6.1. Till grund för analysen ligger även rättsfall från före lagändringen år 1999, i de fall förvärvaren ansågs ha varit i ond tro, eftersom både Zackariasson och Håstad anser att de rättsfallen har prejudikatvärdet bevarat.⁹⁶

Begagnade bilar är känslig egendom som dessutom är registrerad i vägtrafikregistret. Som tidigare nämnts krävs en i princip uttömmande undersökning före förvärv av sådan egendom. Först och främst ska förvärvaren be att överlåtaren legitimerar sig. Förvärvaren ska också ställa frågor till överlåtaren om vem denne köpte bilen av och hur länge överlåtaren har ägt

⁹³ Se även avsnitt 5.2.1.

⁹⁴ Till exempel motorcyklar, lastbilar och mopeder med registreringsskylt.

⁹⁵ Rättsfallet NJA 2009 s 889 om ett förvärv av en motorcykel, som refereras i avsnitt 4.3.6, berörs inte i denna analys eftersom det rörde sig om ett konsumentköp och undersökningsplikten därmed bortföll.

⁹⁶ Se avsnitt 4.1.

bilen. Överlåtaren bör kunna uppvisa bilens registreringsbevis och eventuellt köpekontrakt och kvitto för bilens senaste överlåtelse.

Särskild försiktighet krävs i fall där överlåtaren utger sig för att handla för annans räkning.⁹⁷ Det är vanligt att unga fordonssinnehavare registrerar en förälder som ägare till bilen eftersom försäkringspremierna ofta blir mycket billigare än om de själva är registrerade ägare och försäkringstagare. Vid en försäljning sker all kontakt vanligtvis med innehavaren och brukaren av bilen och inte med den registrerade ägaren (föräldern). Det förekommer också att bilar säljs, för annans räkning, av någon med fullmakt. I båda dessa fall är det viktigt att förvärvaren noga kontrollerar överlåtarens rätt att sälja bilen genom att kontakta den registrerade ägaren eller den eventuella fullmaktsgivaren.

Det viktigaste för förvärvaren är att kontrollera bilen i vägtrafikregistret eftersom det i registret finns mycket information om bilen. Värdefull information som förvärvaren kan få genom vägtrafikregistret är om bilen har bytt ägare många gånger på kort tid och om det finns några leasing- eller creditspärrear på bilen.⁹⁸

I praxis har vissa omständigheter ansetts vara sådana att förvärvaren borde ha blivit misstänksam mot överlåtarens rätt att överlåta bilen. Exempel på sådana omständigheter är att bilen har bytt ägare flera gånger på kort tid, priset är lågt i förhållande till bilens värde, att överlåtaren och förvärvaren inte känner varandra samt att kvitton och köpekontrakt från tidigare överlåtelser är ofullständiga och slarvigt utformade. Upptäcker förvärvaren någon av nämnda omständigheter utökas dennes undersökningsplikt och ytterligare kontroller måste vidtas.

Vidare ska förvärvaren kontakta tidigare ägare till bilen och fråga om de har fått full betalning. Det är troligen mer vanligt med avbetalningsköp när bilen har förvärvats från en bilfirma än från en privatperson. Därför är det större risk att det fortfarande finns obetalda skulder för bilen till en bilfirma än till en privatperson. Av denna anledning ska förvärvaren kontakta den bilfirma som senast har ägt bilen.

I Svea hovrätts mål T 9729-02 uttryckte hovrätten att förvärvaren skulle ”kontakta övriga personer som tidigare registrerats som ägare till bilen”. Det framgår dock inte hur många

⁹⁷ Se avsnitt 2.5.2.

⁹⁸ Se avsnitt 3.1.1.

tidigare ägare förvärvaren skulle ha kontaktat. Det verkar som att förvärvaren hade varit tvungen att kontakta så många tidigare ägare att han hade upptäckt det återtagandeförbehåll som fanns på bilen. I förlängningen torde det innebära att förvärvaren måste kontakta alla tidigare ägare för att förvissa sig om att något äganderätts- eller återtagandeförbehåll inte finns.

Vi ifrågasätter dock hur rimligt det är att en privatperson som ska köpa en begagnad bil ska vara tvungen att kontakta alla tidigare ägare eftersom det kan vara både tidskrävande och svårt för förvärvaren att komma i kontakt med dessa. För det första bör kontrollen begränsas av att förvärvaren endast behöver kontakta de som har ägt bilen efter en eventuell bilfirma. Tidigare ägare, före bilfirman, torde inte behöva kontaktas. Anledningen är att undersökningsplikten vanligtvis bortfaller vid förvärv från näringsidkare i den aktuella branschen och att den goda tron ärvs⁹⁹. Det innebär att om en tidigare ägare till bilen har gjort ett godtrosförvärv från en bilfirma förs den goda tron vidare till nästa förvärvare av bilen, så länge inga nya omständigheter uppstår eller uppgifter framkommer som bryter den goda tron. Överföring av god tro kan även ske i de fall bilen har förvärvats från någon som inte är näringsidkare i den aktuella branschen, men en förvärvare kan, i de fallen, inte på samma sätt förutsätta att det har skett ett godtrosförvärv i ett tidigare led.

För det andra begränsas förvärvarens faktiska möjlighet att kontakta tidigare ägare av att ägarhistorik vanligen gallras ur vägtrafikregistret efter fem år.¹⁰⁰ Det är därför inte rimligt att kräva att en förvärvare kontrollerar den fullständiga överlåtelsekedjan, om bilen är äldre än fem år. Dessutom påverkas inte godtrosbedömningen av omständigheter som har varit omöjliga för förvärvaren att kontrollera.¹⁰¹ Härav torde följa att om förvärvaren inte kan få kontaktuppgifter från vägtrafikregistret behöver förvärvaren inte vidare söka efter tidigare ägare.

En tredje omständighet som skulle kunna begränsa undersökningens omfattning är bilens värde. Undersökningsplikts omfattning ska, enligt vår mening, stå i proportion till vad bilen är värd. Det ansåg även tingsrätten i det rättsfall som har refererats i avsnitt 4.3.2. Det ska dock påpekas att några liknande begränsningar inte har uttalats av varken hovrätterna eller

⁹⁹ Se avsnitt 4.2.3.

¹⁰⁰ Se avsnitt 3.1.1.

¹⁰¹ Se avsnitt 2.5.3.

Högsta domstolen. Ett argument som talar mot teorin om att undersökningens omfattning bör stå i proportion till bilens värde är att det kan vara svårt att bedöma vid vilket värde en förvärvare kan företa mindre omfattande undersökningar. En förvärvare gör kanske bedömningen att en bil för ett visst pris är en stor utgift och vill inte ta risken att vid en eventuell tvist förlora äganderätten till bilen. För en annan förvärvare utgör kanske samma pris ett ringa värde. Denne tycker därför inte att det är värt att lägga tid på omfattande undersökningar. Det går således inte att uppställa någon generell prishöjd som begränsar undersökningens omfattning. Denna problematik framkommer i Svea hovrätts mål T 9729-02, där tingsrätten ansåg att en bil hade ett lågt värde medan hovrätten inte tyckte att bilen hade ett "obetydligt värde".¹⁰² Vi anser trots det att det finns en koppling mellan bilens värde och undersökningsplikts omfattning. Risken är större att en nyare bil, som säljs till ett högt pris, är behäftad med äganderätts- eller återtagandeförehåll på grund av leasingavtal eller finansiering av förvärvet genom kredit. Samtidigt är det lättare att kontrollera ägarhistoriken på en nyare bil eftersom den troligen inte har bytt ägare flertalet gånger. En grundlig undersökning av överlåtarens behörighet att överlåta bilen blir i sådana fall inte allt för omfattande och betungande för förvärvaren. En bil av äldre modell har troligen överlåtit flera gånger och det kan vara svårare och mer tidskrävande för förvärvaren av en äldre bil, än för förvärvaren av en nyare bil, att kontakta tidigare ägare. Dessutom torde äganderättstvister angående bilen inte framkomma flera år efter en felaktig överlåtelse, varför en mindre omfattande undersökningsplikt kan vara motiverad.

Trots att det kan anses att vissa omständigheter bör begränsa undersökningsplikts omfattning har domstolarna inte, i något av rättsfallen efter år 1999, ansett att en förvärvare har gjort vad som kan krävas för att godtrosvärd förvärv ska anses föreligga. Det tyder på att undersökningsplikten är obegränsad vid förvärv av begagnade bilar och det synes i princip inte vara möjligt att godtrosvärva sådan egendom. Domstolarna har i varje mål, som har analyserat i denna uppsats, uppställt nya krav på vad förvärvaren ska undersöka före förvärvet. Vi anser likväl att förvärvarens undersökningsplikt bör begränsas med hänsyn till ovan angivna argument.

Om förvärvaren följer checklisten i avsnitt 6.1 och inget framkommer som inskränker överlåtarens rätt att överlåta bilen minskar risken för att det finns andra som påstår sig ha

¹⁰² Se avsnitt 4.3.2.

bättre rätt till den. Hävdar ingen annan bättre rätt till bilen är överlåtelsen korrekt och utgör ett giltigt förvärv. Om det däremot vid förvärvarens undersökning framkommer märkliga uppgifter om bilen eller överlåtaren kommer förvärvaren, vid en eventuell tvist om äganderätten, inte att anses ha varit i god tro. Finns det inte någon rimlig förklaring till de märkliga uppgifterna rekommenderar vi att förvärvaren avstår från köpet.

5.2.2 Förvärv av annan egendom

Egendom, utöver motorfordon, som har varit föremål för godtrosförvärvsprövning i de rättsfall som har presenterats i avsnitt fyra är hund, husvagn och släpvagn.¹⁰³ Vad gäller husvagnar torde samma undersökningsplikt åvila förvärvaren som vid förvärv av begagnade bilar eftersom husvagnar idag får anses vara känslig egendom. I rättsfallet RH 1992:44 fastslogs att husvagnar vid den tiden mestadels såldes kontant. Vår uppfattning är dock att så inte längre är fallet och att det numer inte är ovanligt att husvagnar överläts med äganderätts- eller återtagandeförbehåll. Dessutom är husvagnar, precis som bilar, registrerade i vägtrafikregistret och således kan förvärvaren få samma information om tidigare ägare, leasing- och kreditpärar etcetera.¹⁰⁴

Även släpvagnar med registreringsskylt är registrerade i vägtrafikregistret vilket gör att förvärvaren måste kontrollera en släpvagn, som denne har för avsikt att förvärva, i registret. Huruvida en släpvagn anses vara känslig egendom eller inte torde bero på släpvagnens värde¹⁰⁵ och hur vanligt det är att den typen av släpvagnar överläts med äganderätts- eller återtagandeförbehåll. Det innebär att undersökningsplikten är olika omfattande beroende av vilken typ av släpvagn det rör sig om. Aktsamhetskravet som ställs på förvärvaren är högre om släpvagnen i fråga anses vara känslig egendom. I fallet RH 2001:78 gjorde hovrätten en bedömning av lastbilen och släpvagnen som en enhet, vilket innebar att aktsamhetskravet blev lika högt för släpvagnen som för lastbilen. Även om godtrosbedömningen endast hade rört släpvagnen hade hovrättens bedömning troligen blivit densamma eftersom sådana släpvagnar får anses kräva mer omfattande undersökningar än till exempel enklare släpvagnar till personbil.

I Hovrätten för Nedre Norrlands mål T 487-10 ansågs en hund inte vara känslig egendom. Hundar är dock registrerbar egendom och förvärvaren ska kontrollera vem som är registrerad

¹⁰³ Se avsnitt 4.3.7, 4.2.2 och 4.3.1.

¹⁰⁴ Se avsnitt 3.1.1.

¹⁰⁵ Jämför avsnitt 5.2.1 angående undersökningspliktens omfattning i proportion till egendomens värde.

ägare till hunden i Jordbruksverkets hundregister. Information om ägare som kommer från andra register är inte giltig¹⁰⁶ och det spelar således ingen roll vilken undersökning förvärvaren genomför om denne inte kontrollerar hunden i Jordbruksverkets register. Förvärvaren fullgör i de fallen inte sin undersökningsplikt och kan därmed inte göra ett godtrosvärv.

Vid kontrollen av hunden och överlåtaren ska både hundens id-märkning och ägarens identitet överensstämma med det som finns registrerat i hundregistret. Är överlåtaren och ägaren inte samma person måste en eventuell fullmakt kontrolleras.¹⁰⁷ Precis som för annan registrerbar egendom ska förvärvaren kontakta tidigare ägare. Eftersom hundar inte anses vara känslig egendom krävs det inte lika omfattande undersökning som för till exempel begagnade bilar. Vi anser därför att det bör vara tillräckligt att förvärvaren kontaktar den person som senast ägde hunden, och inte alla tidigare ägare, för att förvärvaren ska ha uppfyllt sin undersökningsplikt i denna del.

I uppsatsen finns inget rättsfall återgivet som behandlar förvärv av båtar, men eftersom dessa många gånger utgör egendom av högt värde torde förvärv av båtar med största sannolikhet kunna bli föremål för godtrosbedömning. Eftersom båtköp vanligen är en större utgift för gemene man köps båtar troligen ofta på avbetalning eller genom finansiering från en bank. Det innebär att båtarna kan bli förenade med äganderätts- eller återtagandeförbehåll. Sammantaget gör vi bedömningen att båtar utgör känslig egendom och därmed åläggs förvärvaren en långtgående undersökningsplikt.

Båtar går att registrera hos Transportstyrelsen men det finns inget krav på registrering av fritidsbåtar.¹⁰⁸ I och med att det finns ett register rekommenderas att förvärvaren kontrollerar om båten finns registrerad på överlåtaren. Påstår sig överlåtaren handla för annans räkning måste fullmakten kontrolleras och förvärvaren måste kontrollera om fullmaktsgivaren finns registrerad i fartygsregistret. Eftersom registreringen är frivillig kan det vara svårt att få fram uppgifter om tidigare ägare till båten, men finns sådan information ska tidigare ägare kontaktas. Finns inte båten registrerad ska förvärvaren fråga överlåtaren om kontaktuppgifter till den tidigare ägaren. Det är dock inte säkert att överlåtaren kommer ihåg dessa eller lämnar

¹⁰⁶ Se avsnitt 3.1.3.

¹⁰⁷ Jämför avsnitt 5.2.1.

¹⁰⁸ Se avsnitt 3.1.2.

riktiga uppgifter. Därför är det särskilt viktigt att förvärvaren ber att få se kvitto och köpekontrakt från båtens senaste överlåtelse.

Det kan konstateras att all registrerbar egendom ska kontrolleras i respektive register. Även om båtar är frivilliga att registrera rekommenderas att en förvärvare kontrollerar Transportstyrelsens fartygsregister. Om båten skulle finnas med i fartygsregistret, och det vid en kontroll skulle ha framkommit uppgifter som borde ha gjort förvärvaren misstänksam, finns det risk att förvärvaren anses vara i ond tro om kontrollen inte har genomförts. Det kan verka hårt att en båtförvärvare, som kanske inte vet om att fartygsregistret existerar, riskerar att bedömas vara i ond tro om denne inte har kontrollerat registret. Vi anser dock att omständigheten att förvärvaren inte vet om att fartygsregistret existerar inte är skäl nog för att undanröja eventuell ond tro, eftersom denna ursäkt då skulle kunna börja användas slentrianmässigt för att undvika ond tro. Vi är medvetna om att registreringen av båtar har sina brister men vi kan inte dra slutsatsen att förvärvaren inte behöver kontrollera fartygsregistret före förvärvet. Eftersom vi inte har några rättsfall att grunda bedömning på är det svårt att avgöra hur långtgående undersökningar domstolarna skulle ålägga förvärvaren. Därför rekommenderar vi att förvärvaren kontrollerar om båten finns registrerad i fartygsregistret.¹⁰⁹

5.2.3 Slutsats

Sammanfattningsvis ska förvärvaren vid alla förvärv, oavsett om egendomen är registrerbar eller inte, kontrollera överlåtarens identitet, fråga överlåtaren om tidigare ägare samt begära att få se kvitto och köpekontrakt från egendomens senaste överlåtelse. Om det finns möjlighet ska tidigare ägare kontaktas. Antalet tidigare ägare som ska kontaktas beror på om egendomen är känslig eller inte. Framkommer omständigheter som gör förvärvaren misstänksam måste dessa utredas ytterligare. Vid överlåtelse av känslig egendom synes förvärvaren vara tvungen att vidta samtliga möjliga kontroller av egendomen, överlåtaren och ägaren. Upptäcker förvärvaren vid sin undersökning något som avviker från det normala, utan att det finns någon rimlig förklaring, rekommenderar vi att förvärvaren avstår från förvärvet. Genom att göra det undviker förvärvaren risken att vid en eventuell tvist riskera att förlora äganderätten till egendomen.

¹⁰⁹ Vår rekommendation är inte endast till för att förvärvaren ska kunna hävda god tro vid en eventuell äganderättstvist. Eftersom det är vanligt med båtstölder, och stulen egendom inte går att godtrosvärva, torde förvärvaren vilja vara minst lika noggrann i sin undersökning på grund av risken för att förvärva en stulen båt.

6 Checklistor

6.1 Checklista vid förvärv av begagnad bil¹¹⁰

Följs denna checklista ökar chanserna att upptäcka en överlåtares bristande behörighet.

Checklistan är dock ingen garanti för, men ökar chanserna, att göra ett giltigt förvärv eller godtrosvförvärv.

- Kontrollera överlåtarens identitet.
 - Kontrollera eventuell fullmakt genom att kontakta fullmaktsgivaren.

- Fråga överlåtaren:
 - Vem denne har köpt bilen av.
 - Hur länge denne har ägt bilen.
 - Om det finns några skulder på bilen.

- Begär att få se registreringsbevis samt kvitto och köpekontrakt från bilens senaste överlåtelse.

- Inhämta uppgifter om bilen från vägtrafikregistret.
 - Kontrollera att överlåtarens uppgifter stämmer med vad som finns registrerat.
 - Kontrollera att egendomen stämmer överens med de uppgifter som finns registrerade.
 - Kontrollera om bilen har bytt ägare flera gånger den senaste tiden.
 - Kontrollera om det finns någon leasing- eller kreditspärr registrerad.
 - Fråga efter tidigare ägares kontaktuppgifter.

- Kontakta tidigare ägare.¹¹¹
 - Fråga om denne fick full betalning vid överlåtelsen av bilen.

¹¹⁰ Checklistan gäller även för övriga fordon registrerade i vägtrafikregistret.

¹¹¹ Hur många tidigare ägare som ska kontaktas är beroende av omständigheterna i övrigt. Se avsnitt 5.2.1.

6.2 Checklista vid förvärv av annan egendom

Följs denna checklista ökar chanserna att upptäcka en överlåtares bristande behörighet. Checklistan är dock ingen garanti för, men ökar chanserna, att göra ett giltigt förvärv eller godtrosoförvärv.

- Kontrollera överlåtarens identitet.
 - Kontrollera eventuell fullmakt genom att kontakta fullmaktsgivaren.

- Fråga överlåtaren:
 - Vem denne har köpt egendomen av.
 - Hur länge denne har ägt egendomen.
 - Om det finns några skulder på egendomen.

- Begär att få se kvitto och köpekontrakt från egendomens senaste överlåtelse.

- Vid registrerbar egendom: Inhämta uppgifter om egendomen.
 - Kontrollera att överlåtarens uppgifter stämmer med vad som finns registrerat.
 - Kontrollera att egendomen stämmer överens med de uppgifter som finns registrerade.
 - Fråga om det finns kontaktuppgifter till tidigare ägare.

- Om möjligt: Kontakta tidigare ägare.¹¹²
 - Fråga om denne fick full betalning vid överlåtelsen av egendomen.

¹¹² Hur många tidigare ägare som ska kontaktas är beroende av om egendomen är känslig eller inte. Se avsnitt 5.2.2.

7 Källförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1985/86:123 *om godtrosvärv av lösöre.*

Prop. 1997/98:168 *Godtrosvärv.*

SOU 1965:14. *Godtrosvärv av lösöre*

SOU 1984:16. *Förvärv i god tro*

SOU 1995:52. *Godtrosvärv av stöldgods?*

SOU 2000:56. *Vindikation av stöldgods*

Dir. 1998:95 *Nya regler om godtrosvärv.*

Litteratur

Håstad, Torgny, *Sakrätt avseende lös egendom*, uppl. 6:13 (2000), Norstedts Juridik AB.

Millqvist, Göran, *Sakrättens grunder*, uppl. 5:1 (2009), Norstedts Juridik AB.

Zackariasson, Laila, *Svensk rättspraxis sakrätt 1982-2001*, SvJT 2003 s. 753-954.

Zetterström, Staffan, *Sakrättens fyra huvudfall*, uppl. 3 (2012), Iustus Förlag AB.

Uppsatser

Hovanesian, Arman, *Godtrosvärv och vindikationsrätt av lösöre – En kritisk granskning av godtrosvärvslagen*, Magisteruppsats, Linköpings universitet, 2011.

Henriksson, Fredrik, *Godtrosvärv av lösöre – En analys ur ett e-handelsperspektiv*, Examensarbete, Umeå universitet, 2008.

Carhult, Roger, Risberg, Johnny, *Godtrosvärvslagens nya lydelse 1999: dess motiv och effekt på rättstillämpningen*, Examensarbete, Luleå tekniska universitet, 1999.

Abrahamsson, Christian, *Den nya godtrosvärvslagen – en introduktion av dess syfte och innebörd*, Fördjupningsarbete, Umeå universitet, 2004.

Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 1988 s 243

NJA 1989 s 784

NJA 1993 s 429

NJA 1996 s 607

NJA 1998 s 29

NJA 2003 A 8 (Högsta domstolen, målnummer T 3558-01)

NJA 2006 s 45

NJA 2009 s 889

NJA 2010 s 277

Hovrätterna

RH 1992:44

RH 1998:15

RH 2001:78

Svea hovrätt, målnummer T 9729-02

Svea hovrätt, målnummer T 3195-07

Hovrätten för Nedre Norrland, målnummer T 487-10

Internetkällor

Jordbruksverket, Hundregistret, Jordbruksverket 2012-01-25 (2012-05-08),

<http://www.jordbruksverket.se>

Markus Jahkopson, *Nya professorer i Uppsala*, Dagens juridik 2011-11-02 (2012-05-28),

<http://www.dagensjuridik.se/2011/11/nya-professorer-i-uppsala>

Nicholas Ringskog Ferrada-Noli, *Torgny Håstad tar avsked från HD*, Infotorg juridik 2011-01-10 (2012-05-08), <http://www.infotorgjuridik.se>

Samverkan mot brott, *Köpt i god tro? Inget skydd för dig!* Samverkan mot brott (2012-05-08), <http://www.samverkanmotbrott.se>

Unidroit, *Unidroit: An Overview*, Unidroit 2009 (2012-05-03), <http://www.unidroit.org>

Muntliga källor

Pernilla Ahlin, sjöfartsregistret, Transportstyrelsen, telefonsamtal 2012-05-08

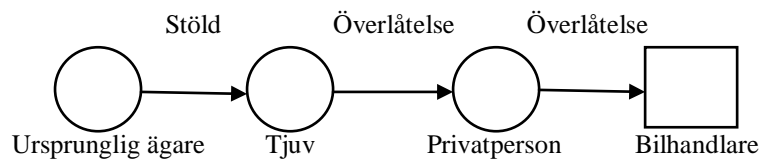
Åsa Löfbom, vägtrafikregistret, Transportstyrelsen, telefonsamtal 2012-05-08

Olivia Nilsson, Centrala hundregistret, Jordbruksverket, telefonsamtal 2012-05-08

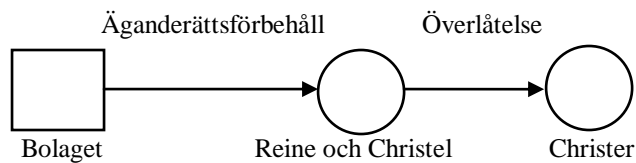
Bilaga

Illustrationerna visar överlåtelsekedjorna i de rättsfall som har presenterats i avsnitt fyra. Cirklarna representerar fysiska personer och kvadraterna representerar juridiska personer.

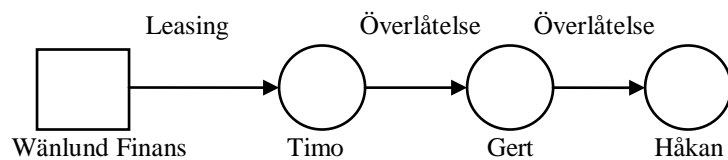
NJA 1989 s 784

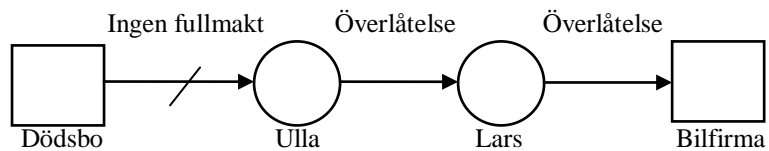
RH 1992:44

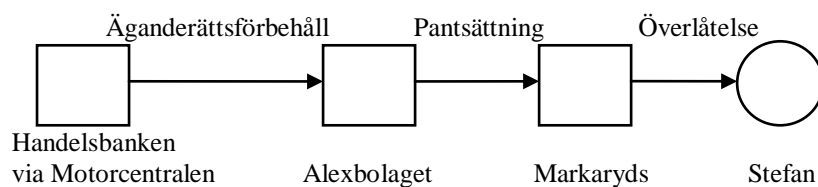
NJA 1993 s 429

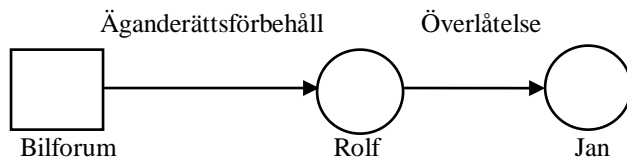
NJA 1996 s 607

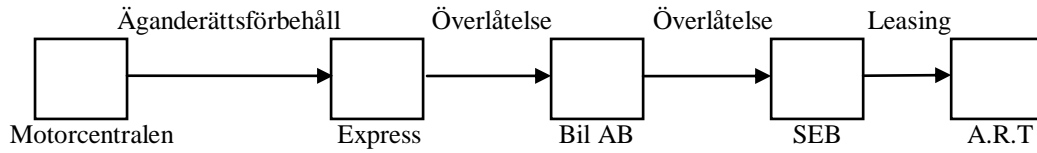
NJA 1998 s29

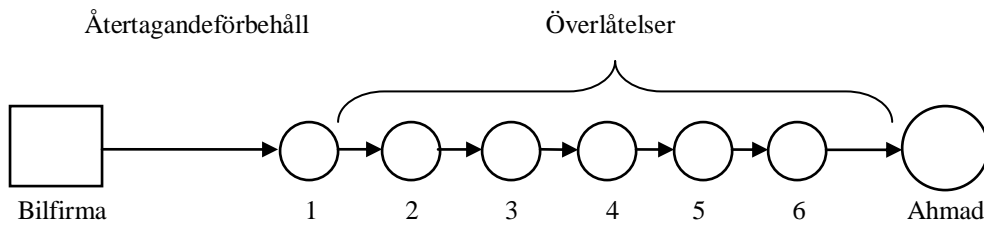
RH 1998:15

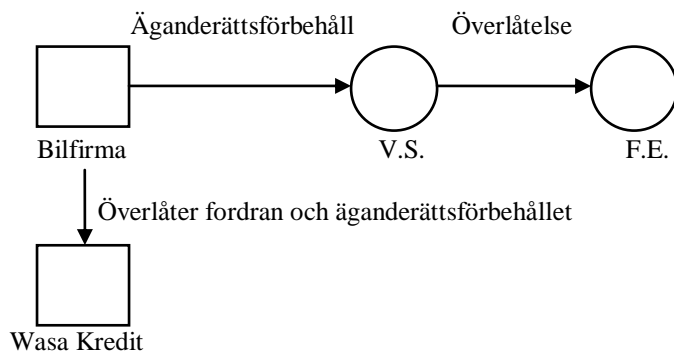
RH 2001:78

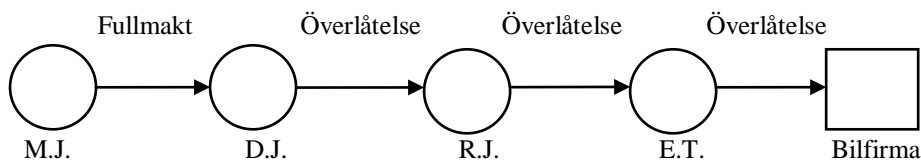
Svea hovrätt, målnummer T 9729-02

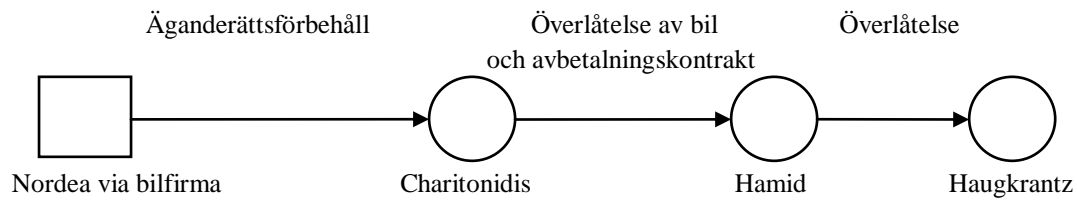
NJA 2003 A 8

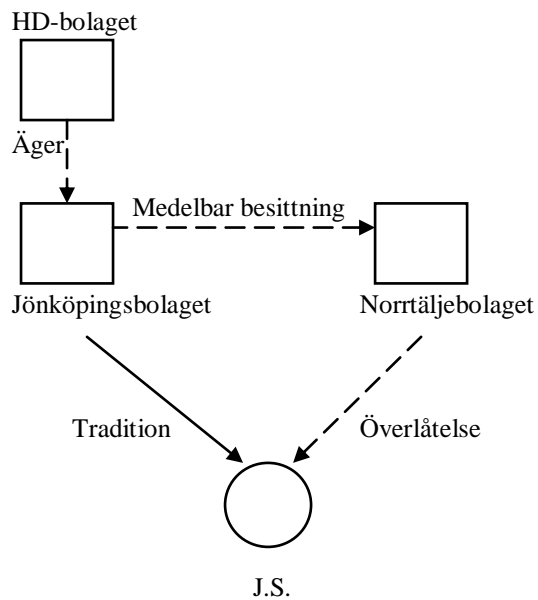
NJA 2006 s 45

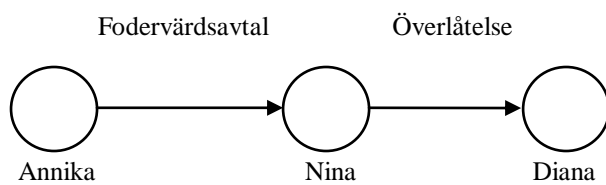
Svea hovrätt, målnummer T 3195-07

NJA 2009 s 889

Hovrätten för Nedre Norrland, målnummer T 487-10

NJA 2010 s 277

